

Haarlem

Gemeente Haarlem

*Strategisch
Huisvestingsplan
Onderwijs
2018 – 2022*

Inhoudsopgave

	Voorwoord wethouder	5
	Preambule SHO	7
1.	Inleiding	9
	1.1. Algemeen	9
	1.2. Aanleiding	9
	1.3. Status en reikwijdte	10
	1.4. Basisinformatie	10
	1.5. Leeswijzer	10
2.	SHO 2015 – 2020	11
	2.1. SHO 2015 – 2020	11
	2.2. Stand van zaken SHO 2015 – 2020	12
	2.3. Beleidsontwikkelingen	12
3.	Leerlingen & Huisvesting	13
	3.1. Context gemeente Haarlem	13
	3.2. Basisonderwijs	13
	3.3. Voortgezet Onderwijs	18
	3.4. Speciaal onderwijs (SBO & (V)SO)	22
4.	Groei Haarlem; Woonvisie	23
	4.1. Uitgangspunten	23
	4.2. Leerlingenaantallen en ruimtebehoefte	24
	4.3. Huidige en toekomstige ruimtebehoefte	26
	4.4. Bewegingsonderwijs	27
	4.5. Investeringsopgave groei Haarlem	28
5.	Huisvestingsambitie & -visie	32
	5.1. Huisvestingsambitie	32
	5.2. Renovatie versus vervangende nieuwbouw	33
	5.3. Beleidskader kwaliteit onderwijshuisvesting	34
	5.4. Duurzaamheid	36

6.	Huisvestingssituaties/-vraagstukken	37
6.1.	Basisonderwijs Haarlem Noord	37
6.2.	Basisonderwijs Haarlem Oost	39
6.3.	Basisonderwijs Haarlem Centrum	39
6.4.	Basisonderwijs Haarlem Zuidwest	40
6.5.	Basisonderwijs Haarlem Schalkwijk	41
6.6.	Voortgezet onderwijs	43
6.7.	Speciaal onderwijs (SBO & (V)SO)	46
7.	Huisvestings- & investeringsagenda	48
7.1.	Huisvestingsagenda 2018 – 2022	48
7.2.	Investeringsagenda 2018 – 2022	49
8.	Beleidsagenda huisvesting	50
8.1.	Kwaliteitskader onderwijshuisvesting	50
8.2.	Voorzieningenstructuur PO & SO	50
8.3.	Voorzieningenstructuur VO	51
8.4.	VO Schalkwijk en internationale school	51
8.5.	Procesvoorstel	52
9.	Conclusies	53
	Bijlages	55
	Effecten Woonvisie op onderwijs	56
	Huisvestingsagenda 2018 – 2022	57

Keuzes in groei

Goed onderwijs is van groot belang voor de talentontwikkeling van ieder kind en iedere jongere in de gemeente Haarlem. Bij goed onderwijs horen ook goede en passende schoolgebouwen, passend voor het aantal leerlingen, passend voor het soort onderwijs en passend wat betreft technische staat. Al onze leerlingen, docenten, medewerkers verdienen goede huisvesting!

Vanuit het gedeelde belang van goede onderwijshuisvesting wil Haarlem samen met de schoolbesturen blijven investeren in kwalitatieve en functionele scholen, die de diverse onderwijskundige en maatschappelijke vraagstukken aankunnen. De opgaven zijn echter groot. Er zijn in Haarlem veel schoolgebouwen met een hoge gemiddelde leeftijd. Dit doet een groot beroep op de schoolbesturen wat betreft het in stand houden. Er vinden ook de nodige verschuivingen in leerlingenstromen plaats waardoor op sommige plaatsen sprake is van leegstand en op andere plaatsen er een ruimtebehoefte is. Daarnaast zal Haarlem de komende jaren verder groeien waardoor het aantal leerlingen ook toeneemt. Dit betekent dat we met elkaar voor een grote opgave staan. Enerzijds moeten we met elkaar de bestaande schoolgebouwen in stand houden, aanpassen en vernieuwen en adequaat inzetten. Anderzijds moeten we de huidige reeds bekende groei en de te verwachten groei als gevolg van het woningbouwprogramma gaan huisvesten.

Dit vraagt de komende periode verantwoorde keuzes. Op de eerste plaats natuurlijk verantwoorde keuzes om ervoor te zorgen dat onze kinderen en jongeren, het onderwijs kunnen volgen dat past bij hun mogelijkheden en ambities en dat we ervoor zorgen dat er een goede onderwijsomgeving voor hen is. Dit vraagt ook keuzes met betrekking tot het kwaliteitsniveau dat we met elkaar willen in onze schoolgebouwen. En wanneer die keuzes zijn gemaakt we ook afspreken hoe we het kwaliteitsniveau met elkaar financieren. Immers, de opgaven in onderwijshuisvesting vragen ook verantwoorde keuzes met betrekking tot de inzet van de beperkte middelen. Op welke plaats kiezen we voor renovatie of levensduurverlenging en waar gaan we vernieuwen? En waar kunnen we de bestaande schoolgebouwen beter inzetten? Met het oog op de groeiambitie en de hieruit voortkomende investeringsagenda voor de onderwijshuisvesting zullen hierin ook scherpe keuzes moeten worden gemaakt. Uitgangspunt hierin blijft dat we met elkaar streven naar goed onderwijs en goede schoolgebouwen in Haarlem.

Met de opstelling van dit huisvestingsplan blijkt het college vooruit en agendeert het onderwerpen die de gemeente de komende periode gezamenlijk met het onderwijsveld gaat uitwerken. Deze huisvestingsagenda gaat o.a. over het kwaliteitskader onderwijshuisvesting (het herijken van 'sober en doelmatig'), de verduurzaming van de huisvestingsportefeuille in relatie tot de gemeentelijke ambitie Haarlem klimaatneutraal 2030, de voorzieningenstructuur in het voortgezet, een beleidslijn voor renovatie versus nieuwbouw, de betekenis van de ontwikkeling van kindcentra voor de huisvesting. Belangrijk is dat er sprake is van een eenduidig en transparant huisvestingsbeleid voor alle schoolbesturen, met voldoende oog voor maatwerk. Het is belangrijk dat schoolbesturen en scholen weten hoe het huisvestingsbeleid er de komende jaren uitziet, zodat zij ook in hun beleid hier rekening mee kunnen houden.

Het voorliggende SHO geeft een doorkijk voor de komende jaren. In de periode 2018 – 2022 vraagt het huisvesten van alle leerlingen extra investeringen. Deze investeringen moeten in de komende jaren hun beslag krijgen in het Investeringsprogramma van de Gemeente Haarlem. Dit is nog exclusief de eventuele groei als gevolg van de Woonvisie. Afhankelijk van het aantal leerlingen dat gepaard zal zijn met deze groei van Haarlem, vraagt dit ook de nodige aanvullende middelen om alle leerlingen te huisvesten.

Dit plan is vanzelfsprekend geen statisch plan, maar een plan dat jaarlijks met de schoolbesturen wordt besproken op actualiteit en wellicht nieuwe inzichten. Daarbij worden vanzelfsprekend de resultaten van de hierboven genoemde huisvestingsagenda betrokken. Met dit huisvestingsplan hoopt het college te zorgen voor een goede basis voor een toekomstgerichte en toekomstbestendige onderwijsinfrastructuur in onze gemeente.

Merijn Snoek,
wethouder onderwijs gemeente Haarlem

Preambule SHO

Er is een aantal redenen voor een integraal onderwijshuisvestingsbeleid van en in de Gemeente Haarlem:

- Onderwijshuisvesting is een taak die is neergelegd bij de lokale overheden. Gemeenten hebben een wettelijke zorgplicht te voorzien in adequate huisvesting voor het PO, (V)SO en VO.
- Onderwijshuisvesting is een belangrijk instrument om het primaire proces van de scholen, de talentontwikkeling en kwalificatie van jongeren in de leerplichtige leeftijd, te ondersteunen én te stimuleren.
- Onderwijshuisvesting is een belangrijk beleidsinstrument voor de maatschappelijke opgave van Haarlem daar waar het gaat om het stimuleren van ontwikkelingskansen van haar jonge inwoners en het voorkomen van problemen op latere leeftijd.
- Onderwijshuisvesting is een belangrijk instrument voor het aanbieden van integrale arrangementen voor onderwijs, zorg, welzijn, opvang, vrijetijdsbesteding etc.
- Onderwijshuisvesting is een katalysator voor vormen van maatschappelijke participatie en sociale cohesie, zeker wanneer sprake is van meerdere functies onder één dak (integrale kindcentra, multifunctionele accommodaties).
- Onderwijshuisvesting is een belangrijk instrument om te sturen op efficiency en effectiviteit met betrekking tot het gebruik van accommodaties en daarmee op het zorgvuldig omgaan met gemeenschapsgelden.

Vanuit deze redenen is de volgende ambitie geformuleerd voor het onderwijshuisvestingsbeleid van de gemeente Haarlem:

- Zorgen dat alle kinderen in Haarlem naar school kunnen door een goede spreiding van onderwijsgebouwen over de stad, de stadsdelen en wijken.
- Zorgen voor adequate huisvesting passend bij de omvang van de school (aantal leerlingen) en het onderwijsproces c.q. -concept van de scholen voor het primair onderwijs, (voortgezet) speciaal en voortgezet onderwijs.
- Zorgen voor schoolgebouwen die in goede technische staat verkeren, een verantwoorde energiehuishouding kennen en een voor leerlingen en medewerkers goed binnenklimaat hebben.
- Huisvestingsknelpunten in het primair, (voortgezet) speciaal en voortgezet onderwijs oplossen.
- De vraag naar en het aanbod van onderwijshuisvesting effectief en efficiënt afstemmen, rekening houdend met de toekomstige leerlingenontwikkelingen door de bestaande schoolgebouwen optimaal in te zetten en te vernieuwen en (pas) uit te breiden waar onoverkomelijk.
- Het binnen ruimtelijke en financiële kaders inhoudelijk beleid van de schoolbesturen en scholen ondersteunen én waar mogelijk stimuleren. De huisvesting kan een katalysator voor ontwikkeling zijn.
- 'Slimme' combinaties stimuleren van functies bijvoorbeeld in het kader van de ontwikkeling van kindcentra, passend onderwijs e.d. zodat de beoogde/gewenste inhoudelijke en organisatorische samenwerking optimaal geaccommodeerd wordt. Bij vervangende nieuwbouw en/of renovatie vormt dit een belangrijk aandachtspunt.

Voor de gemeente Haarlem is onderwijshuisvesting belangrijk voor de kwaliteit van het onderwijs. Het is een belangrijke voorwaarde voor het onderwijs en de onderwijskwalificatie en talentontwikkeling van leerlingen. De leer- en werkomgeving doet ertoe. Vanuit deze invalshoek investeert de gemeente in onderwijshuisvesting en daarmee de kinderen en jongeren van gemeente Haarlem.

1. Inleiding

1.1. Algemeen

De gemeente Haarlem heeft de wettelijke zorgplicht voor de huisvesting van circa 50 scholen voor primair onderwijs (gehuisvest in circa 70 locaties), 13 scholen voor voortgezet onderwijs en 5 scholen voor speciaal onderwijs. De wijze waarop de gemeente Haarlem vormgeeft aan de zorgplicht is onder andere gebaseerd op de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs en het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs 2015 – 2020 (SHO).

Het bevoegd gezag van de scholen ligt bij 17 schoolbesturen. Een aantal schoolbesturen bestuurt en beheert meerdere scholen en een aantal schoolbesturen bestuurt één school. Onderwijs is een groot werkgever in de gemeente Haarlem, circa 3.000 personeelsleden zijn werkzaam in onderwijs in het funderend onderwijs.

De onderwijshuisvesting vormt ook een grote vastgoedportefeuille. In totaal is er sprake van circa 180.000 m² bruto vloeroppervlakte (BVO) in het PO, (V)SO en VO. De verzekerde waarde is circa € 400 miljoen (inclusief € 6 miljoen grondkosten). De huidige boekwaarde is circa € 150 miljoen, waarvan ongeveer 35 % wordt bepaald door recent gerealiseerde Sterrencollege en Haarlem College. De gemiddelde leeftijd van de schoolgebouwen in het basisonderwijs is hoog, het gemiddelde stichtingsjaar is 1959. Dit wordt mede veroorzaakt door veel historische monumentale gebouwen. In het VO is sprake van een jongere gemiddelde leeftijd.

1.2. Aanleiding

Om meerdere redenen is het SHO 2015 – 2020 geactualiseerd. Een belangrijke reden is dat de stad groeit en er meer leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs komen. De uitvoering van de Woonvisie, waarin circa 10.000 nieuwe woningen zijn voorzien tot de periode 2030, zal leiden tot verdergaande groei van het aantal leerlingen en daarmee een toenemende behoefte aan aanvullende onderwijshuisvesting. Daarnaast vraagt de wijziging in verantwoordelijkheden ook om heroverweging. De schoolbesturen in het PO hebben nu evenals het VO de verantwoordelijkheid voor het onderhoud en de aanpassing van de gebouwen en zijn integraal verantwoordelijk voor de exploitatie. De vraag is echter wanneer een gebouw toe is aan vervangende nieuwbouw of renovatie i.c. levensduurverlenging. Het huisvestingsplan moet eerste handvatten hiertoe bieden. Het is de ambitie om voor zowel renovatie als vervangende nieuwbouw te komen tot een gezamenlijke inzet van middelen. Daarnaast vragen diverse andere ontwikkelingen ook om een voortdurend en actief onderwijshuisvestingsbeleid. Te noemen zijn o.a. de invoering van passend onderwijs, de ontwikkeling van integrale kindcentra (IKC's), de decentralisatie van de jeugdzorg naar gemeenten, ambities met betrekking tot duurzaamheid. Ook veranderen onderwijsvisies en -ambities waardoor de functionaliteit niet meer passend is. In relatie tot deze ontwikkelingen kan een herschikking van de schoolgebouwen of onderwijssoorten onderwijskundig en financieel voor zowel de gemeente als de schoolbesturen interessant zijn. Dit zijn aanleidingen om het SHO te herijken en te vernieuwen waarbij ook rekening wordt gehouden met diverse maatschappelijke en onderwijskundige ontwikkelingen en beleid.

1.3. Status en reikwijdte

Met de actualisering van het SHO onderstreept de gemeente het belang van de huisvesting voor de kwaliteit van het onderwijs. Door de keuzes die zijn gemaakt weten zowel de gemeente als de schoolbesturen waar ze de komende jaren aan toe zijn. Zo weet de gemeente waar welke voorzieningen moeten worden gerealiseerd en de scholen wanneer ze in aanmerking komen voor welke voorziening. Dit perspectief op de huisvestingsbehoefte is een richtinggevend beleidskader voor huisvestingsbeslissingen. Het SHO vormt een sturend ruimtelijk én financieel kader voor de onderwijshuisvesting. Het SHO is opgesteld voor een periode van 5 jaar (2018 – 2022) met een doorkijkje naar de jaren daarna.

Niet alle ontwikkelingen en vraagstukken kunnen nu reeds een plek krijgen dan wel vertaald worden in huisvestingsbeleid of een meerjarenperspectief. Naast de ruimtebehoefte op basis van de huidige leerlingenprognoses en de toekomstige woningbouw wordt in dit SHO een aantal onderwerpen benoemd dat de ‘huisvestingsagenda’ vormt voor de komende periode. Deze huisvestingsagenda heeft o.a. betrekking op het kwaliteitskader onderwijshuisvesting en de verduurzaming van de huisvestingsportefeuille, een beleidslijn voor renovatie versus nieuwbouw, de toekomstige financiering van de onderwijshuisvesting daar waar het gaat om levensduurverlenging en vervangende nieuwbouw.

1.4. Basisinformatie

Bij de opstelling van het voorliggende plan is gebruikt gemaakt van de volgende informatie:

- Leerlingenprognoses 2016 – 2036 Gemeente Haarlem, bron Pronexus. In deze leerlingenprognoses zijn de leerlingenaantallen die staan bij het jaar 2016 de werkelijke leerlingenaantallen per 1 oktober 2015. Deze leerlingenprognoses vormen ook het uitgangspunt voor de door Pronexus opgestelde prognoses voor de Regio Zuid-Kennemerland;
- De verordeningen huisvesting onderwijsvoorzieningen Haarlem, daar waar het gaat om de normatieve vaststelling van de ruimtebehoefte van de scholen en het SHO 2015 – 2018.
- De verkregen informatie van de scholen, o.a. op basis van overleggen met de betrokken schoolbesturen.

1.5. Leeswijzer

In dit huisvestingsplan wordt hierna kort ingegaan op de hoofdlijnen van het SHO 2015 – 2020 en de behaalde resultaten (2). Vervolgens wordt ingegaan op de leerlingenaantallen en de gevolgen voor de huisvestingsbehoefte (3). In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de verdere groei van Haarlem op basis van de Woonvisie. In hoofdstuk 5 wordt dit vertaald in een huisvestingsambitie en -visie. In hoofdstuk 6 worden de diverse huisvestingssituaties beschreven per stadsdeel of wijk van Haarlem (daar waar het gaat om het basisonderwijs) en per sector (speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs). In hoofdstuk 7 wordt de huisvestings- en investeringsagenda voor het SHO 2018 – 2022 beschreven; over welke projecten en welke investeringen gaat het? Hoofdstuk 8 is de beleidsinhoudelijke agenda onderwijshuisvesting. Hier gaat het over de verder in overleg met het onderwijsveld uit te werken vraagstukken. Afgesloten wordt met de conclusies inzake de huidige groei, de effecten van de Woonvisie en de gezamenlijke beleidsagenda onderwijshuisvesting (9).

2. SHO 2015 – 2020

2.1. SHO 2015 – 2020

In het SHO 2015 – 2020 wordt onderwijshuisvesting gezien als een belangrijke voorwaarde en pedagogisch instrument voor een succesvolle schoolloopbaan. Een stimulerende leeromgeving levert een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van het onderwijs en daarmee de zelfontplooiing van alle kinderen en jongeren. Om dit mogelijk te maken is de ambitie uitgesproken te zorgen voor een goede spreiding van onderwijsgebouwen over de stad, die veilig te bereiken zijn.

Voor een goed bereikbare voorzieningenstructuur is ingezet op het behouden van de bestaande gebouwen door levensduurverlengende maatregelen. Verduurzaming van de bestaande portefeuille heeft prioriteit, vervangende nieuwbouw wordt gezien als aanvulling.

In het behouden en vernieuwen van de huisvestingsportefeuille geldt een aantal uitgangspunten. Het eerste uitgangspunt is een keuze voor 'sobere en doelmatige' huisvesting, bekostigd op basis van de (VNG-)normvergoeding. Op de tweede plaats is beheersing van de uitgaven een belangrijk uitgangspunt. Dit moet o.a. vormkrijgen door een gelijktijdige inschrijving(sprocedure) voor ouders. Duurzaamheid is het derde uitgangspunt. Het verduurzamen geldt zowel voor nieuwbouw als voor bestaande schoolgebouwen. Huisvesting moet een bijdrage leveren aan de doelstelling Haarlem Klimaat Neutraal in 2030. De duurzaamheid van de onderwijshuisvesting wordt ook versterkt door een bredere en betere benutting van scholen, hetgeen het vierde uitgangspunt is. Het is de ambitie onderwijsvoorzieningen te verbreden tot multifunctionele accommodaties. En als laatste uitgangspunt geldt dat de onderwijshuisvesting moet passen in de omgeving en de stedenbouwkundige c.q. ruimtelijke kwaliteit moet versterken.

In het SHO is de toen bekende bevolkingsgroei in beeld gebracht. In het primair onderwijs liet dit ook een groei van het aantal leerlingen zien. In het vorige SHO 2015 – 2020 was de verwachte groei in het voortgezet onderwijs nog niet meegenomen vanwege het ontbreken van de leerlingenprognoses voortgezet onderwijs. Aangegeven werd dat in het komende SHO (het nu voorliggende SHO) deze groei van het voortgezet onderwijs wel wordt meegenomen. Deze groei betekent dat op veel plaatsen de bestaande huisvestingscapaciteit niet meer voldoende is om alle leerlingen te plaatsen. Per stadsdeel zijn er echter verschillen.

Om de groei te accommoderen geeft het SHO een aantal oplossingsrichtingen. Dit zijn o.a. het vergroten van de capaciteit door bestaande gebouwen of schoolgebouwen weer in gebruik te nemen, het uitbreiden van bestaande scholen of de inzet van tijdelijke huisvesting, vervangende nieuwbouw wanneer levensduurverlenging niet meer mogelijk is, het benutten van de aanwezige capaciteit en/of gezamenlijk met schoolbesturen investeren in de kwaliteit en verduurzaming van de schoolgebouwen.

Op basis van deze oplossingsrichtingen is in het SHO een huisvestingsagenda opgenomen met diverse huisvestingsprojecten en een investeringsagenda voor de periode 2015 – 2020 ter hoogte van circa € 30 miljoen.

2.2. Stand van zaken SHO 2015 – 2020

Het overgrote deel van de projecten uit het SHO 2015 – 2020 is inmiddels gerealiseerd. Te noemen zijn o.a. de uitbreidingen en/of vervangende nieuwbouw van het ECL, Bos en Vaartschool, De Schakel, Mgr. Hulbersschool. De Cruquiuschool is wederom in gebruik genomen als onderwijsvoorziening en dient de komende jaren gerenoveerd te worden. Ook de aanpassing van de Ter Cleeffschool (IKC Argonauten) moet nog worden gerealiseerd.

Een aantal projecten is echter nog in ontwikkeling of uitvoering in afwachting van verdere plan- en besluitvorming. De oorzaken hiervan zijn divers. Een niet onbelangrijke oorzaak is het 'conflict' tussen enerzijds het uitgangspunt van sobere en doelmatige onderwijshuisvesting op basis van VNG-normering versus de daadwerkelijke kosten van onderwijshuisvesting. Dit heeft ertoe geleid dat projecten nog niet in uitvoering zijn genomen dan wel zijn gerealiseerd (bijvoorbeeld Rudolf Steiner College, basisschool Molenwiek Dalton). Dit heeft ook gevolgen voor de projecten die in het SHO met een p.m.-post zijn opgenomen (o.a. De Wadden Schalkwijk). Realisatie hiervan is nog niet aan de orde.

In het nu voorliggende SHO wordt naast een aantal nieuwe huisvestings-vraagstukken een aantal van deze reeds in het SHO 2015 – 2020 opgenomen huisvestingsprojecten vanzelfsprekend weer meegenomen en geactualiseerd naar de huidige stand van zaken.

2.3. Beleidsontwikkelingen

In de actualisering wordt daar waar mogelijk ook rekening gehouden met diverse beleidsontwikkelingen. Genoemd kunnen worden de ontwikkeling van integrale kindcentra (IKC's), hetgeen aansluit bij de bestaande ambitie om onderwijsvoorzieningen te verbreden tot multifunctionele accommodaties. Er wordt in veel gemeenten gestreefd naar een betere samenhang en afstemming tussen onderwijs, peuterspeelzaalwerk, kinderopvang, voor- en vroegschoolse educatie en eventuele zorg- en jeugdvoorzieningen. Deze IKC's kunnen ook een belangrijk instrument zijn voor passend onderwijs en het voorzien in een sluitende zorgstructuur waarbij er veel aandacht is voor preventie. De verbreding in opvang, deskundigheid en professionaliteit biedt mogelijkheden voor het zoveel mogelijk regulier opvangen van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften. Ook de vernieuwing van het onderwijs vraagt wellicht een ruimtelijke vertaling. In *Onderwijs 2032*¹ wordt aanbevolen in het onderwijs meer nadruk te leggen op 'meer van minder' en meer in te vullen vanuit betekenisvol leren en aandacht voor de 21st century skills.

1) <http://onsonderwijs2032.nl>

3. Leerlingen & Huisvesting

Om een beeld te krijgen van de huidige en toekomstige huisvestingsbehoefte voor het onderwijs is het belangrijk inzicht te krijgen in leerlingenaantallen en prognoses en wat dit betekent voor de onderwijshuisvesting. In dit hoofdstuk worden de leerlingenaantallen en prognoses per onderwijssector basisonderwijs en voortgezet onderwijs besproken. Voor het speciaal onderwijs zijn geen prognoses opgesteld (mede vanwege de invoering van passend onderwijs en de opgaven hierin om te komen tot stabilisering dan wel vermindering van het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs). Een overzicht per school is opgenomen in de bijlage. Specifieke vraagstukken van individuele scholen komen aan de orde bij de beschrijving van de onderwijshuisvesting per stadsdeel in hoofdstuk 6.

3.1. Context gemeente Haarlem

In veel delen van Nederland is sprake van bevolkingskrimp en een hiermee samenhangende daling van het aantal leerlingen. Dit geldt niet voor gemeente Haarlem waar de bevolkingsgroei in alle categorieën stijgt. Daar waar in het verleden sprake was van een negatief migratiesaldo (meer mensen verhuisden vanuit Haarlem naar andere gemeenten dan andersom), is nu al lange tijd sprake van een positief migratiesaldo dat vooral veroorzaakt wordt door ex-Amsterdammers. Het gaat hier veelal om hoogopgeleide gezinnen en jongeren. Van de inwoners in Haarlem is 22 % jonger dan 20 jaar en er wonen relatief veel mensen in de leeftijdscategorie 20 tot 44 jaar. De grootste groei van Haarlem wordt echter verwacht door de toenemende vergrijzing. Het aantal huishoudens stijgt sneller dan de bevolking. Dit komt vooral door het aantal eenpersoonshuishoudens dat in Haarlem relatief hoog ligt.

Het woningbouwprogramma in de Woonvisie Haarlem 2017 – 2020 'Doorbouwen aan een (t) huis' voorziet in de realisering van circa 10.000 woningen in periode 2017 – 2031. Dit woningbouwprogramma moet leiden tot een groei van Haarlem van nu circa 158.000 naar circa 170.000 à 175.000 inwoners. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de betekenis hiervan voor de onderwijshuisvesting.

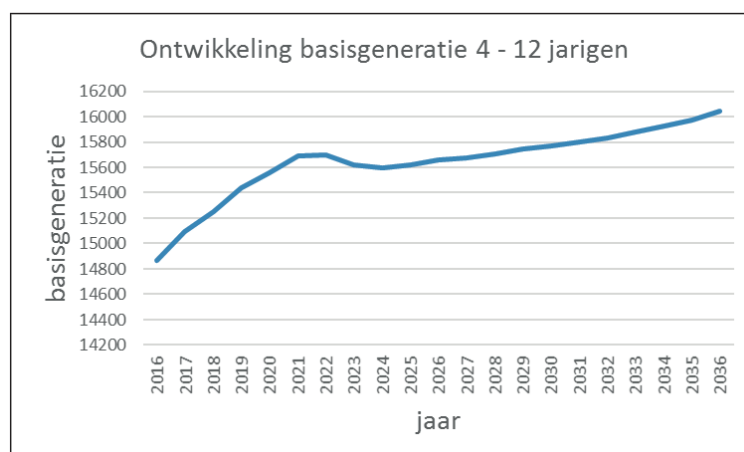
3.2. Basisonderwijs

3.2.1 Basisgeneratie basisonderwijs

Om de leerlingenontwikkelingen in beeld te kunnen brengen, is het van belang zicht te hebben op de ontwikkeling van de basisgeneratie. De basisgeneratie voor het primair onderwijs bestaat uit alle 4 tot en met 11-jarigen plus 30 procent van de 12-jarigen². De basisgeneratie laat een stijgende ontwikkeling zien de komende jaren. In onderstaande grafiek zijn de effecten van de Woonvisie nog niet meegenomen. Te zien is dat de basisgeneratie met circa 1.000 kinderen stijgt van circa 15.000 naar meer dan 16.000 kinderen. Voor het (speciaal) basisonderwijs in Haarlem is dit aantal derhalve het potentieel aantal kinderen waaruit 'geput' kan worden, dit aantal kinderen dient onderwijs te krijgen op een van de scholen voor primair onderwijs. In deze raming is alleen sprake van Haarlemse kinderen, er is geen basisgeneratie meegenomen van omliggende

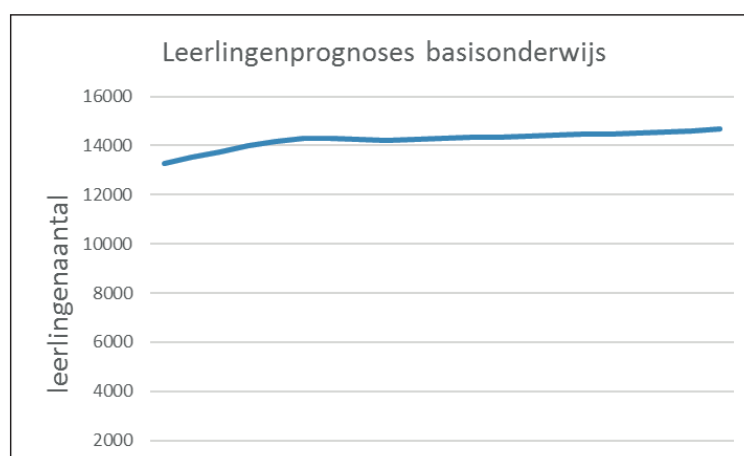
2) De prognose van de basisgeneratie is gebaseerd op de geplande woningbouw (exclusief de woningbouw in de Woonvisie), ontwikkelingen in het aantal geboorten, vruchtbare vrouwen en kinderen (bron basisgeneratie Pronexus, oktober 2016, teldatumgegevens 1 oktober 2015).

gemeenten (terwijl er soms wel sprake is van leerlingen uit omliggende gemeenten die basisscholen in Haarlem bezoeken en vice versa).

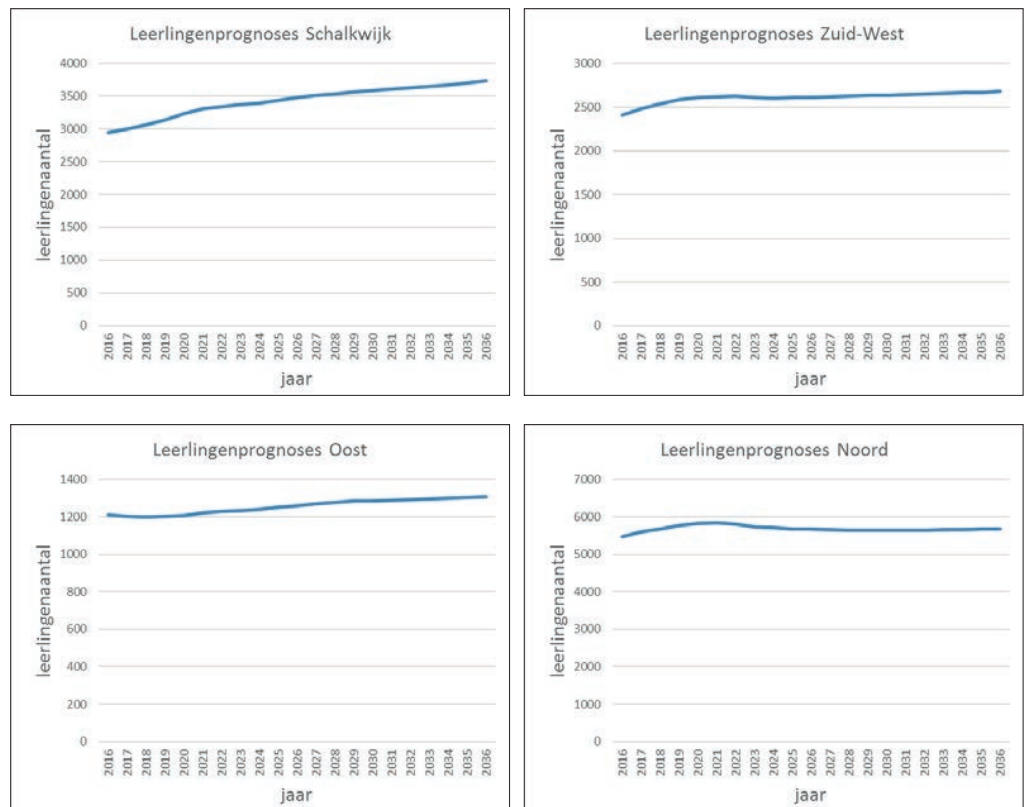

3.2.2 Leerlingenprognoses basisonderwijs

Het aantal leerlingen in het basisonderwijs is circa 13.280 leerlingen (teldatum 1 oktober 2015). De komende jaren stijgt het aantal leerlingen naar circa 14.700, hetgeen een groei is van circa 1.400 leerlingen (circa 10 %). In deze groei is nog geen rekening gehouden met de effecten van de Woonvisie. De groei vindt vooral plaats in de stadsdelen Schalkwijk, Zuidwest en Oost. Meer dan de helft van alle groei vindt plaats in Schalkwijk (780 leerlingen). In de stadsdelen Centrum en Noord vindt nog een licht groei plaats, waarna sprake is van een lichte daling c.q. stabilisering. Hieronder is de groei van het aantal leerlingen grafisch weergegeven.

Per stadsdeel laten de leerlingenprognoses dus verschillen zien. In Schalkwijk is de groei het grootst. Hier neemt het leerlingenaantal de komende jaren met 25 % toe van circa 2.950 naar 3.730 leerlingen (780 leerlingen). In het stadsdeel Zuidwest neemt het leerlingenaantal toe van circa 2.410 naar 2.680 leerlingen, een groei van circa 10 %. In Haarlem Oost groeit het aantal leerlingen van circa 1.200 naar 1.300 leerlingen, een groei van circa 8 %. In het stadsdeel Centrum groeit het leerlingenaantal op korte termijn van circa 1.240 leerlingen naar circa 1.300 leerlingen (2020) om vervolgens te dalen c.q. stabiliseren op een leerlingenaantal van circa 1.270 leerlingen. In stadsdeel Noord zien we een gelijke ontwikkeling als in Centrum. Het leerlingenaantal in stadsdeel Noord groeit van circa 5.500 naar circa 5.800 in 2020 om vervolgens te dalen c.q. stabiliseren op circa 5.700 leerlingen.

In de leerlingenprognoses is naast de generieke groei van veel basisscholen in de hiervoor genoemde stadsdelen Schalkwijk, Zuidwest en Oost ook een tendens zichtbaar dat schoolbesturen c.q. scholen met een specifieke denominatie of richting of onderwijsconcept een soms wat sterkere groei laten zien. Dit geldt bijvoorbeeld voor het Vrije School basisonderwijs, Islamitisch onderwijs, Jenaplanonderwijs (Veronicaschool), Montessorionderwijs (Molenwiek).

3.2.3 Ruimtebehoefte basisonderwijs

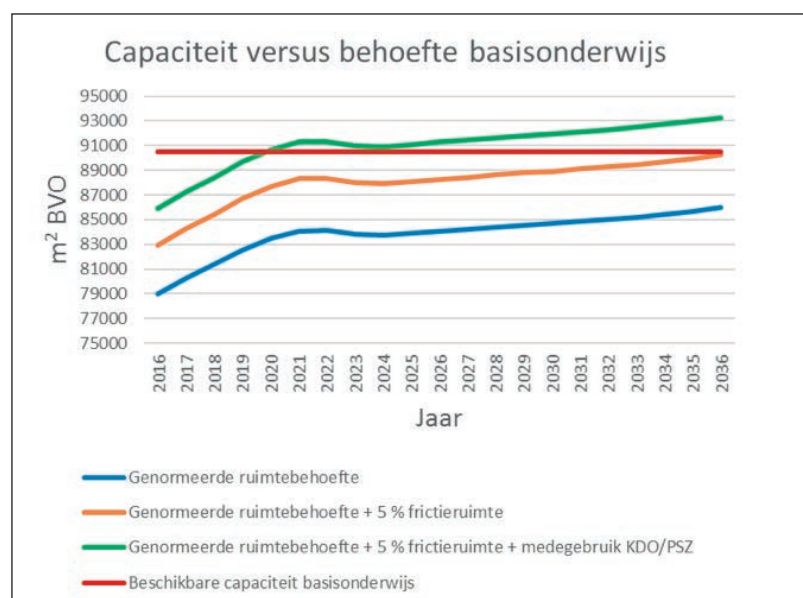
Voordat ingezoomd wordt op de beschikbare capaciteit in het basisonderwijs en de huidige en toekomstige ruimtebehoefte in het basisonderwijs dient een viertal belangrijke kanttekeningen geplaatst te worden:

- De huidige beschikbare capaciteit wordt ook gebruikt voor medegebruik vanuit de kinderdagopvang/peuteropvang. Er is sprake van een beleidsmatige c.q. onderwijskundige keuze om opvang en basisonderwijs te combineren om zo te zorgen voor goede doorgaande ontwikkeling van kinderen. Door medegebruik van peuter- en kinderopvang (en eventuele andere maatschappelijke voorzieningen) wordt circa 3.000 m² BVO (langjarig) verhuurd c.q. in medegebruik gegeven aan de kinder-/peuteropvang. Deze capaciteit kan vanwege het beleid medegebruik in de gemeente Haarlem niet op korte termijn worden vrijgespeeld ten behoeve van het basisonderwijs.
- Er is sprake van een normatieve berekening waarbij de behoefte en capaciteit wordt berekend in bruto vloeroppervlakte (BVO). In met name oudere scholen is vaak sprake van een situatie dat de effectieve functionele ruimte voor onderwijs (het functioneel vloeroppervlakte) aanzienlijk minder is dan het BVO. Normatief is de school qua BVO dan wel passend, maar qua functioneel vloeroppervlakte niet. Gezien de hoeveelheid relatief oude en monumentale schoolgebouwen doet deze situatie zich vaak voor.

- c. Onderwijs en daarmee leerlingenstromen bewegen erg sterk. Dit betekent dat groei en krimp van scholen vaak moeilijk te voorspellen zijn. Dit is reden waarom veelal sprake moet zijn van een zogenaamde frictiecapaciteit om groei en krimp flexibel op te vangen. In veel gemeenten wordt hiervoor vaak een frictiecapaciteit aangehouden van circa 5 %.
- d. Groei en krimp doen zich zoals in de leerlingenprognoses hiervoor is aangegeven in verschillende stadsdelen voor waardoor in het huisvestingsbeleid niet kan worden volstaan met leegstandsbeleid (het verwijzen van de groei naar de leegstand elders), omdat veelal de beschikbare capaciteit niet aanwezig is waar de groei plaatsvindt. De leegstand die ontstaat in de gebieden met krimp kan niet verplaatst worden dan wel kan veelal niet ingezet worden voor het opvangen van de groei uit andere stadsdelen. Dit kent onderwijskundige, organisatorische, geografische, fysieke en verkeerskundige beperkingen.

Met inachtneming van deze kanttekeningen is in de onderstaande figuur te zien dat de groei van het aantal leerlingen basisonderwijs ook een toenemende ruimtebehoefte betekent. Op basis van de normatieve berekening conform de verordening onderwijshuisvesting van de gemeente Haarlem en zonder rekening te houden met de bovenstaande kanttekeningen, is te zien dat de totale beschikbare capaciteit (aantal m² BVO) op stadsniveau voldoende lijkt voor het opvangen of accommoderen van de groei (exclusief groei als gevolg van de Woonvisie). In totaal groeit de ruimtebehoefte voor het basisonderwijs van 79.000 m² BVO naar circa 86.000 m² BVO. De beschikbare capaciteit voor het basisonderwijs is circa 90.500 m² waardoor op het niveau van Haarlem er anno 2016 sprake is van een genormeerde overcapaciteit van 11.500 m² BVO en in de toekomst een overcapaciteit van 4.500 m² BVO. De rode lijn hieronder is de beschikbare huidige capaciteit uitgedrukt in m² BVO, de blauwe lijn is de ruimtebehoefte in m² BVO op basis van het aantal leerlingen.

Wanneer echter rekening wordt gehouden met bovenstaande opmerkingen is er geen sprake van overcapaciteit. Uitgaande van stabilisering van het medegebruik door kinder-/peuteropvang ter hoogte van 3.000 m² BVO (hoewel er beleidsmatig wellicht behoefte zal ontstaan in combinaties van kinderopvang en basisonderwijs) en een frictieruimte van 5 % van de genormeerde ruimtebehoefte, is sprake van het volgende beeld.

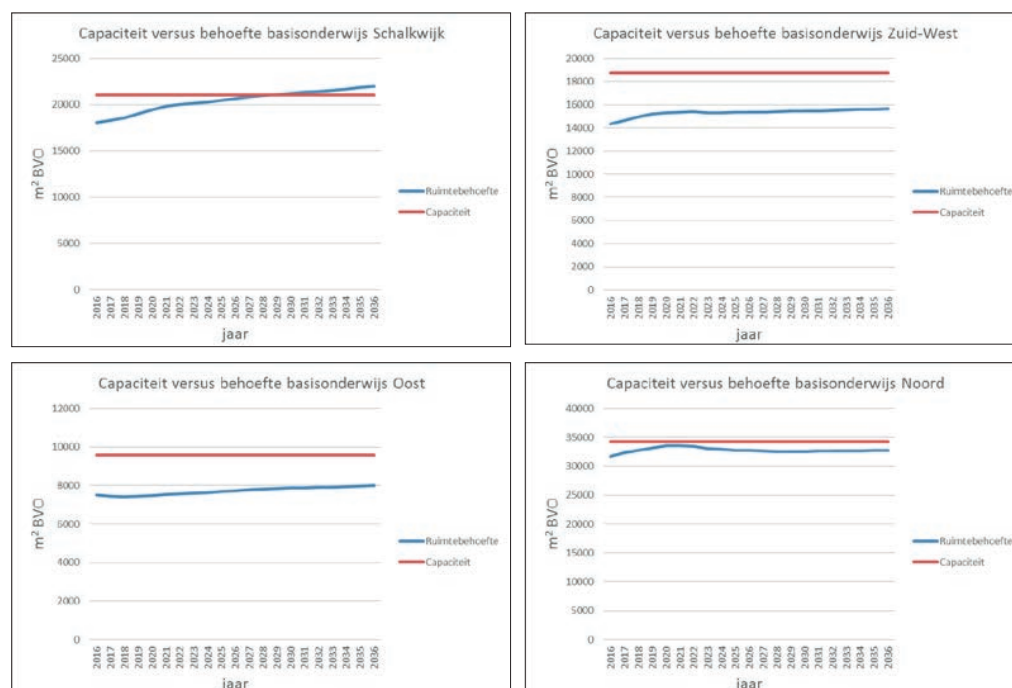

Met inachtneming van het medegebruik door de kinder- en peuteropvang en een frictieleegstand is er vanaf circa 2019 sprake van een capaciteitstekort (groene lijn). De genormeerde ruimtebehoefte op basis van de berekening in de verordening onderwijshuisvesting is de blauwe lijn. De oranje lijn is de genormeerde ruimtebehoefte en 5 % frictieruimte. De capaciteit is circa 90.500 m² BVO (rode lijn).

In onderstaande tabel is dit cijfermatig weergegeven. Te zien is dat rekening houdend met medegebruik en een frictieruimte er vanaf 2020 sprake is van een groeiend ruimtetekort. Dit tekort groeit van circa 230 m² BVO naar circa 2.500 m² BVO in 2035.

jaar	ruimtebehoefte				huidige capaciteit m ² BVO	overshot/ tekort m ² BVO
	normering	medegebruik	frictie 5 % van normering	totale ruimtebehoefte		
2017	80.281	3.000	4.014	87.295	90.467	3.172
2020	83.525	3.000	4.176	90.701	90.468	-233
2025	83.887	3.000	4.194	91.081	90.467	-614
2030	84.692	3.000	4.235	91.927	90.467	-1.460
2035	85.688	3.000	4.284	92.972	90.467	-2.505

De capaciteit versus de ruimtebehoefte voor de verschillende scholen is in de bijlage weergegeven c.q. te vinden. Hieronder is de capaciteit versus de ruimtebehoefte per stadsdeel weergegeven. In deze overzichten is de benodigde ruimte voor medegebruik en de frictieruimte niet meegenomen.

Normatief gezien lijkt er op het niveau van Haarlem voldoende capaciteit beschikbaar voor het basisonderwijs. Rekening houdend met het medegebruik en de frictieruimte is er geen overcapaciteit. Wanneer daarnaast ook nog rekening wordt gehouden met kanttekening b (geen optimale bruto-netto verhouding in veel scholen), dan kan geconcludeerd worden dat er in sommige wijken nu reeds sprake is van knelpunten en uitbreiding gewenst is. Hier speelt ook kanttekening d een belangrijke rol; de leegstand en ruimtebehoefte bevinden zich veelal niet op dezelfde plaats.

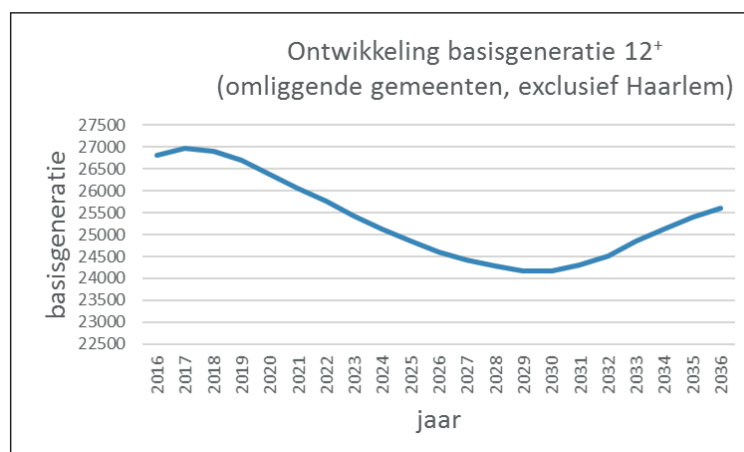
Per stadsdeel of wijk zijn er vanzelfsprekend verschillen in de ruimtebehoefte en leegstand. In de ene wijk kan een deel van de leegstand wordt opgevangen door medegebruik, in een andere wijk of kern is een meer integrale aanpak nodig om de capaciteitsvraagstukken op te lossen. In hoofdstuk 6 wordt hier verder op ingegaan.

3.3. Voortgezet onderwijs

3.3.1 Basisgeneratie Voortgezet Onderwijs

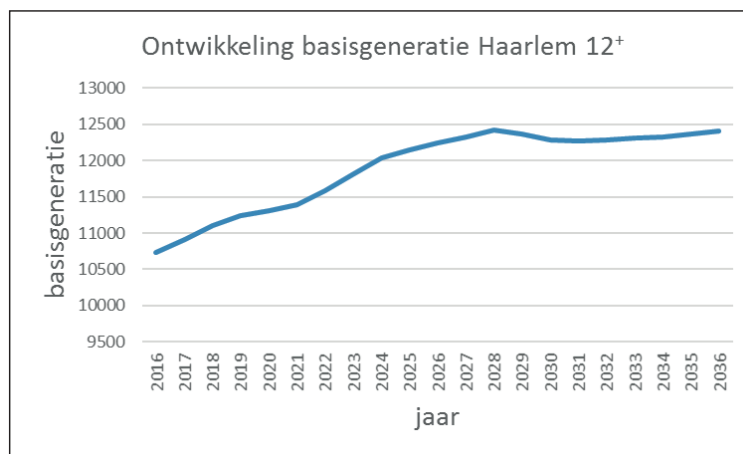
De basisgeneratie voor het voortgezet onderwijs bestaat uit 70 procent van de 12-jarigen en alle 13 tot en met 17-jarigen woonachtig in de gemeente Haarlem en in dit geval een aantal omliggende gemeenten omdat er in het VO veel grensverkeer is van leerlingen die in Haarlem woonachtig zijn en buiten Haarlem voortgezet onderwijs volgen en vice versa.

De regionale basisgeneratie³ (exclusief de basisgeneratie van de gemeente Haarlem) laat de komende jaren een daling zien. Er is sprake van een daling van circa 27.000 leerlingen naar circa 24.000 leerlingen in de leeftijd van het voortgezet onderwijs. Voor met name de scholen voor voortgezet onderwijs in de omliggende gemeenten neemt het aantal potentiële leerlingen de komende jaren derhalve af met meer dan 10 %. Na 2030 neemt de basisgeneratie weer toe. Voor deze scholen kan dit een toenemende leegstand betekenen.

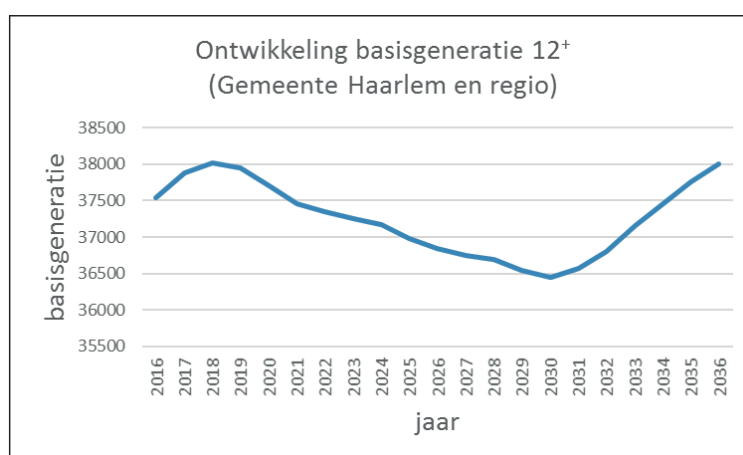

Daar waar in de regio de basisgeneratie de komende jaren daalt, groeit echter de basisgeneratie 12+ in de gemeente Haarlem de komende jaren. Op dit moment is sprake van circa 10.700 jongeren in de leeftijd 12+, dit aantal groeit naar circa 12.500 leerlingen over circa 10 jaar. Daarna is sprake van een stabilisering (hierin is echter geen rekening gehouden met de effecten van de Woonvisie). Hieronder is de ontwikkeling van de basisgeneratie van de gemeente Haarlem weergegeven. Uitgaande van deze groei in de basisgeneratie wordt een toenemende druk verwacht op de scholen voor voortgezet onderwijs in Haarlem. Er zal sprake zijn van een toenemende behoefte aan onderwijshuisvesting.

3) De basisgeneratie in de gemeenten Bloemendaal, Haarlemmerliede en Spaarwoude, Haarlemmermeer, Heemstede, Velsen, Zandvoort en Hillegom (bron basisgeneratie Pronexus, oktober 2016, teditatumgegevens 1 oktober 2015).

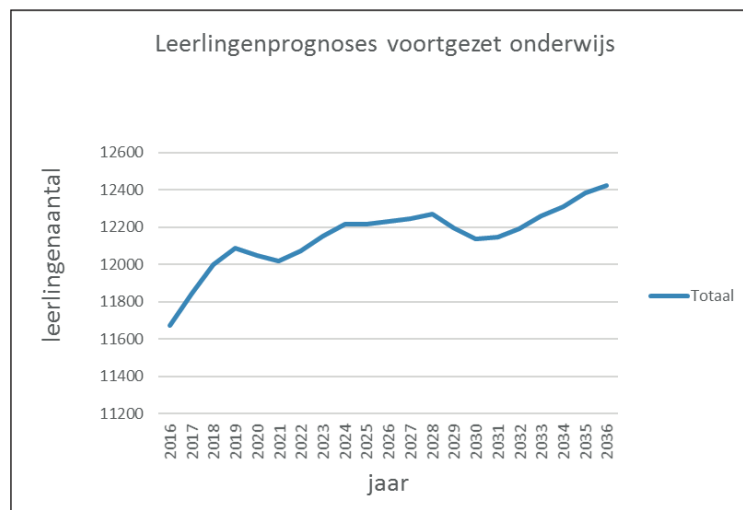
Wanneer de regionale basisgeneratie en de basisgeneratie van de gemeente Haarlem wordt gecombineerd ontstaat onderstaand beeld.

Op korte termijn is nog sprake van een groei van de basisgeneratie naar circa 38.000 leerlingen. Vanaf 2018-2019 is sprake van een daling van de basisgeneratie naar circa 36.500. Hoewel slechts sprake is van een daling van 4 %, neemt het potentieel voor de Haarlemse én regionale VO-scholen af met circa 1.500 leerlingen (de populatie van circa 1 school voor voortgezet onderwijs). Dit is aanleiding het (regionale) overleg te starten met de schoolbesturen over de wijze waarop de eventuele groei van de basisgeneratie in Haarlem kan worden opgevangen. Hierbij dient echter ook in acht te worden genomen de grote fysieke afstanden in het voedingsgebied waardoor er ook beperkingen zijn voor een regionale aanpak.

3.3.2 Leerlingenprognoses Voortgezet Onderwijs

Het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs is circa 11.670 leerlingen (teldatum 1 oktober 2015, inclusief praktijkonderwijs⁴). De komende jaren stijgt het aantal leerlingen naar circa 12.425, hetgeen een groei is van circa 750 leerlingen (circa 6 %). In deze groei is nog geen rekening gehouden met de effecten van de Woonvisie. Hieronder is de groei van het aantal leerlingen schematisch weergegeven.

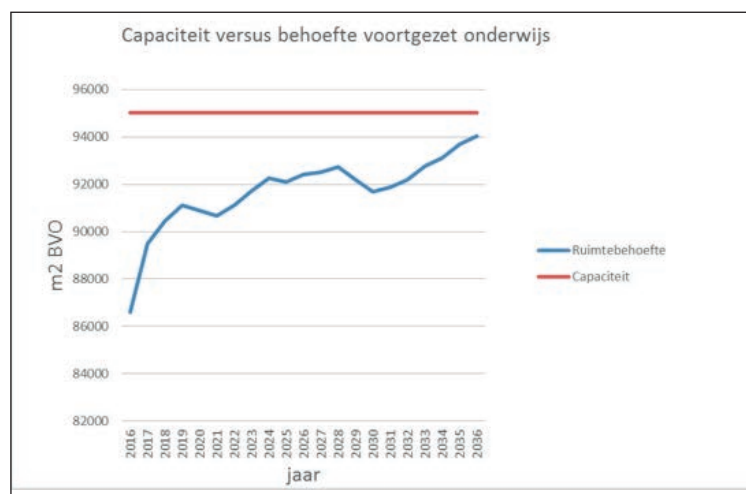

De 'groeilijn' laat een zeker grillig verloop zien in het voortgezet onderwijs. Hiervoor kunnen meerdere redenen zijn waaronder o.a. wisselende keuzemotieven van leerlingen/ouders, aannamebeleid van de scholen voor voortgezet onderwijs. Deze zekere mate van grilligheid doet zich vooral voor bij de scholen voor voortgezet onderwijs met een vmbo-tl-, havo- en vwo-aanbod en in mindere mate bij de leerlingenprognoses in het vmbo beroepsgerichte onderwijs. Voor de individuele leerlingenprognoses van de scholen voor voortgezet onderwijs wordt korthedshalve verwezen naar de bijlage.

3.3.3 Ruimtebehoefte Voortgezet Onderwijs

De groei van het aantal leerlingen voortgezet onderwijs betekent ook een toenemende ruimtebehoefte in het voortgezet onderwijs. In onderstaande grafiek is deze normatieve ruimtebehoefte weergegeven. Te zien is dat de huidige totale beschikbare capaciteit (aantal m² BVO) ook hier voldoende lijkt voor het opvangen of accommoderen van de groei (exclusief groei als gevolg van de Woonvisie). In totaal groeit de ruimtebehoefte voor het voortgezet onderwijs van circa 86.600 m² BVO naar circa 94.000 m² BVO. De beschikbare capaciteit voor het voortgezet onderwijs is circa 95.000 m² waardoor er in beginsel geen sprake is van een normatief ruimtetekort. De rode lijn hieronder is de beschikbare huidige capaciteit uitgedrukt in m² BVO, de blauw lijn is de ruimtebehoefte in m² BVO op basis van het aantal leerlingen.

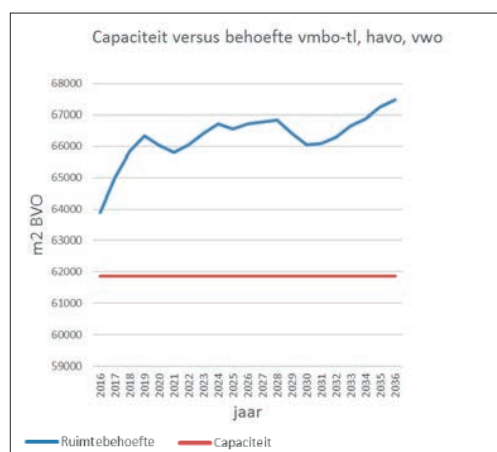
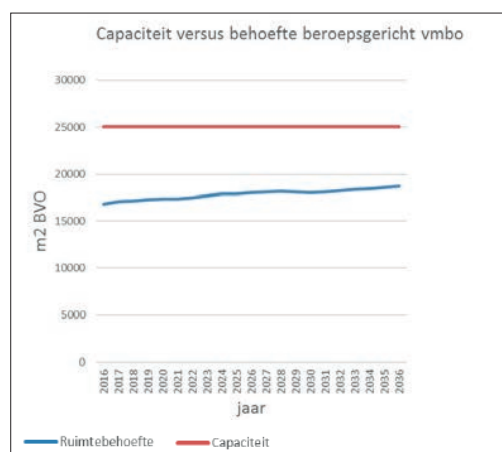
4) Het daadwerkelijke aantal leerlingen per 1 oktober 2015 is in de prognoses van Pronexus genoemd voor 2016. De overige jaren (2017 e.v.) betreffen prognoses.

Hier dient de kanttekening gemaakt te worden dat de overcapaciteit zich bevindt in het vmbo-onderwijs (beroepsgerichte vmbo) en er sprake is van een ruimtetekort in het vmbo-tl, havo en vwo. In onderstaande grafieken is dat weergegeven.

De totale beschikbare capaciteit in het beroepsgerichte vmbo bedraagt circa 25.000 m² BVO (Sterrencollege en Haarlem College), terwijl de behoefte van het beroepsgerichte vmbo 16.800 m² BVO (2016) of 18.700 m² BVO (2035) bedraagt.

Wanneer gekeken wordt naar de ruimtebehoefte van de vmbo-tl-havo-vwo-scholen dan is daarentegen sprake van een ruimtetekort (zie grafiek vmbo-tl-havo-vwo). De beschikbare capaciteit in het vmbo-tl, havo en vwo bedraagt circa 61.850 m² BVO, terwijl de behoefte op termijn 67.500 m² BVO bedraagt.

In bovenstaande twee grafieken voor vmbo beroepsgericht en vmbo-tl, havo, vwo zijn de Daaf Gelukschool, praktijkschool Oost ter Hout en praktijkcollege De Schakel niet meegenomen gezien het specifieke karakter van deze scholen.

In totaal is er normatief voor het voortgezet onderwijs op dit moment sprake van voldoende capaciteit. Echter, zoals voor het basisonderwijs een aantal kanttekeningen is geplaatst, dient hier ook een kanttekening te worden geplaatst. De uitwisselbaarheid van ruimten kent beperkingen doordat o.a. sprake is van verschillende onderwijssoorten met een daarmee overeenkomstige

ruimtebehoefte (soorten en omvang van ruimten), maar ook de afstanden tussen de scholen voor voortgezet onderwijs kan een blokkade vormen om te komen tot optimalisering van de bezetting (meer dan 3 kilometer die geldt voor het voortgezet onderwijs daar waar het gaat om de benutting van leegstand). Wanneer de leegstand binnen de vmbo-scholen ingezet moet worden voor het havo en vwo, dan kan dat niet zonder (waarschijnlijk kostbare) aanpassingen.

Ondanks deze kanttekening ligt hier een belangrijke schoolbestuurlijke verantwoordelijkheid om te komen tot een optimale benutting van de beschikbare capaciteit t.b.v. enerzijds vermindering van de investeringsdruk (voor uitbreiding elders) en anderzijds het optimaliseren van de exploitatie (het in stand houden van leegstand doet ook een groot appel op de exploitatie van de schoolbesturen). De huidige leegstand moet gegeven de Haarlemse context van groei gezamenlijk worden gezien; er dient sprake te zijn van integrale – schoolbestuur overstijgende – oplossingen. Het overleg hierover vormt een van de later in dit SHO opgenomen uitwerkingsvraagstukken van de gezamenlijke huisvestingsagenda.

3.4. Speciaal onderwijs (SBO & (V)SO)

Voor het speciaal onderwijs zijn mede vanwege de invoering van passend onderwijs en de ambities hierin te komen tot stabilisering dan wel vermindering van het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs geen prognoses opgesteld. Hierdoor is de ruimtebehoefte niet bepaald. Een korte beschrijving van de scholen voor speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs staat in hoofdstuk 6.

4. Groei Haarlem; Woonvisie

De Woonvisie Haarlem 2017 – 2020 'Doorbouwen aan een (t)huis' voorziet in de realisering van circa 10.000 extra woningen in de periode 2017 – 2031 (waarvan 7.500 in de periode tot aan 2025). Het overgrote deel is geprogrammeerd in de periode 2017 – 2021. Deze extra woningen leiden vanzelfsprekend tot extra kinderen/leerlingen en daarmee een extra ruimtebehoefte. In dit hoofdstuk wordt deze ruimtebehoefte voor zowel de onderwijsgebouwen als het bewegingsonderwijs in beeld gebracht⁵. Met nadruk dient vermeld te worden dat het daadwerkelijk aantal leerlingen en de ruimtebehoefte in sterke mate zal afhangen van de soorten woningen en de fasering van de realisatie.

4.1. Uitgangspunten

In de bepaling van het aantal leerlingen en de ruimtebehoefte is uitgegaan van de voorgestelde plancapaciteit in de woonvisie.

Plancapaciteit 2016 - 2021 e.v. per jaar, per stadsdeel							
stadsdelen	2017	2018	2019	2020	2021	2021 t/m 2030	sloop en onttrekking
Centrum	165	105	325	85	0	10	0
Zuidwest	430	265	595	10	20	200	0
Oost	290	90	270	305	180	975	455
Noord	370	605	580	290	280	925	950
Schalkwijk	255	295	620	1.000	680	1.105	620
Totaal	1.510	1.360	2.390	1.690	1.160	3.215	2.025

Deze plancapaciteit leidt tot de volgende toename van woningen per stadsdeel (tussen haakjes het aantal woningen dat zal worden onttrokken i.c. geamoveerd):

- Centrum: 690 woningen
- Zuidwest: 1.520 woningen
- Oost: 2.110 woningen (-455)
- Noord: 3.050 woningen (-950)
- Schalkwijk: 3.955 woningen (-620)

Voor de inschatting c.q. raming van het aantal leerlingen per stadsdeel is uitgegaan van twee scenario's:

- a. Per woning 0,5 kind in leeftijd 0 – 18 jaar
- b. Per woning 0,35 kind in leeftijd 0 – 18 jaar

5) Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de motie van de Christen Unie d.d. 2 juli 2015 waarin het college wordt verzocht scenario's in beeld te brengen van het aantal leerlingen in Haarlem.

6) Deze factoren gelden veelal voor de basisgeneratie 4 – 12 jaar in situaties dat in een zeer korte tijd een grootschalige nieuwbouwwijk wordt gerealiseerd. In overleg met Pronexus (opsteller van de leerlingenprognoses) is besloten gezien de fasering van de woningbouw deze factoren voor de populatie 0 – 18 jaar toe te passen.

Het betreft hier factoren – 0,35 en 0,5 – die veelal gehanteerd worden voor de bepaling van het aantal te verwachten kinderen in grootschalige nieuwbouwwijken⁶.

Voor de bepaling van de ruimtebehoefte is uitgegaan van de ruimtebehoefte die nodig is op basis van $\frac{2}{3}$ deel van de piekbehoefte in een stadsdeel. De reden hiervoor is dat de structurele ruimtebehoefte niet gebaseerd wordt op de piekbehoefte, maar een capaciteitsbehoefte in een vol-groeide stabiele situatie. Dit betekent dat er aanvullend voor de opvang van een veelal kortere piekperiode er nog aanvullende tijdelijke huisvesting nodig is bovenop de structurele c.q. permanente ruimtebehoefte. In de berekening van de ruimtebehoefte is uitgegaan van de genormeerde ruimtebehoefte van 5,03 m² per leerling in het basisonderwijs en 7,5 m² per leerling in het voortgezet onderwijs (gemiddelde ruimtebehoefte van een vmbo-havo-vwo-leerling).

Voor het primair onderwijs (basis- en speciaal basisonderwijs) zijn de te verwachten leerlingenaantallen en de ruimtebehoefte uitgewerkt per stadsdeel. Voor het voortgezet onderwijs is het leerlingenaantal en de ruimtebehoefte uitgewerkt op het niveau van de gehele stad, omdat in het voortgezet onderwijs de leerlingen in mindere mate zijn aangewezen op voorzieningen in het eigen stadsdeel of de eigen wijk. Onbekend is ook wat voor soort leerlingen er komen (vmbo versus havo-vwo) en naar welke scholen ze zullen gaan.

Wat de werkelijkheid zal worden wat betreft leerlingenaantallen, is in hoge mate afhankelijk van het te realiseren woningbouwprogramma en de fasering. Vooralsnog wordt in de woonvisie uitgegaan van een diversiteit aan goedkope en duurdere huur- en koophuizen.

4.2. Leerlingenaantallen en ruimtebehoefte

Uitgaande van bovenstaande uitgangspunten is een inschatting gemaakt van het aantal te verwachten leerlingen in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Dit resulteert in onderstaande structurele aantallen leerlingen basisonderwijs en voortgezet onderwijs (het aantal kinderen 0 – 4 jaar is hiervan af gehaald).

Aanvullende ruimtebehoefte op basis van Woonvisie				
Scenario	Basisonderwijs		Voortgezet onderwijs	
	0,35 kind/woning	0,5 kind/woning	0,35 kind/woning	0,5 kind/woning
Aantal leerlingen structureel	950	1.335	630	900
Structurele ruimtebehoefte m ²	5.179	7.115	4.725	6.750
Aantal leerlingen piek	1.428	2.035	950	1.350
Ruimtebehoefte m ² (piekbehoefte)	7.583	10.636	7.125	10.125
Tijdelijke huisvesting	2.404	3.521	2.400	3.375

Afhankelijk van het scenario (0,35 of 0,5 kind per woning) wordt een structurele groei van het aantal leerlingen verwacht van 950 of 1.335 in het basisonderwijs en 630 of 900 leerlingen in het voortgezet onderwijs. De piekbehoefte ligt hoger, namelijk op circa 1.400 à 2.035 leerlingen basisonderwijs en 950 à 1.350 leerlingen voortgezet onderwijs.

Voor het voortgezet onderwijs is op dit moment niet aan te geven in welke onderwijssoorten de groei voornamelijk zal plaatsvinden. De betrokken schoolbesturen verwachten dat het vooral zal gaan om leerlingen voor het vmbo-tl, havo en vwo en in mindere mate voor het vmbo beroepsgericht. Dit is gebaseerd op de huidige groei in het voortgezet onderwijs die zich vooral voordoet in het vmbo-tl, havo en vwo en het resultaat is van verhuizingen van hoogopgeleide gezinnen vanuit Amsterdam naar Haarlem.

De aanvullende structurele ruimtebehoefte op basis van de Woonvisie is 5.180 m² BVO à 7.115 m² BVO voor het basisonderwijs. Uitgaande 5,03 m² BVO per leerling en twee keer een vaste voet van 200 m² BVO. Deze vaste voet is meegenomen omdat het aantal extra leerlingen minimaal 2 keer boven de stichtingsnorm voor een basisschool van de gemeente Haarlem ligt. De stichtingsnorm is 328 leerlingen). Voor het voortgezet onderwijs is de ruimtebehoefte 4.730 m² BVO à 6.760 m² BVO (uitgaande van 7,5 m² BVO per leerling).

Daarnaast zal er sprake zijn van een tijdelijk ruimtebehoefte om de piek aan leerlingen op te vangen. Dit is het verschil tussen circa 7.580 en 5.180 m² BVO in het scenario 0,35 voor het basisonderwijs. Dit is een tijdelijke ruimtebehoefte van circa 2.400 m² BVO voor het basisonderwijs. Voor het voortgezet onderwijs is sprake van een tijdelijke huisvestingsbehoefte van 2.400 m² BVO in het scenario van 0,35 kind per woning.

In de scenario's van 0,5 kind per woning is sprake van respectievelijk 3.521 m² BVO (basisonderwijs) en 3.375 m² BVO (voortgezet onderwijs) aan tijdelijke huisvestingsbehoefte.

Resumerend ziet de aanvullende structurele en tijdelijke ruimtebehoefte (aantal m² BVO) er als volgt uit.

Scenario	Basisonderwijs		Voortgezet onderwijs	
	0,35 kind/woning	0,5 kind/woning	0,35 kind/woning	0,5 kind/woning
Structurele huisvesting m ² BVO	5.179	7.115	4.725	6.750
Tijdelijke huisvesting m ² BVO	2.404	3.521	2.400	3.375

Voor het basisonderwijs is de verwachte ruimtebehoefte verder uitgewerkt naar de verschillende stadsdelen vanuit het uitgangspunt dat het overgrote deel van de leerlingen in hun eigen stadsdeel het basisonderwijs zal bezoeken. Wanneer de verwachte leerlingenaantallen in de verschillende stadsdelen vertaald worden naar de ruimtebehoefte levert dat onderstaande tabel op wat betreft de ruimtebehoefte per stadsdeel.

		Basisonderwijs			
		Scenario 0,35		Scenario 0,5	
stadsdeel	woningen	leerlingen	m ² BVO	leerlingen	m ² BVO
Centrum	690	71	357	101	508
Zuidwest	1520	144	724	202	1016
Oost	2110	151	760	192	966
Noord	3050	252	1268	360	2011
Schalkwijk	3955	334	1880	477	2599

Vanzelfsprekend is te zien dat in Schalkwijk in de toekomst de grootste ruimtebehoefte zal zijn. In het centrum is sprake van de minste ruimtebehoefte (voor zover het überhaupt stedenbouwkundig mogelijk is in het centrum te voorzien in aanvullende ruimtebehoefte).

Naast de ruimtebehoefte voor de schoolgebouwen is er ook aanvullende ruimtebehoefte nodig voor buitenspelen en het parkeren van fietsen. In onderstaande tabel is dit verder uitgewerkt op basis van 3 m² speelruimte per leerling en 1,5 m² voor het parkeren van een fiets (uitgaande van de situatie dat de helft van de leerlingen per fiets naar school komt).

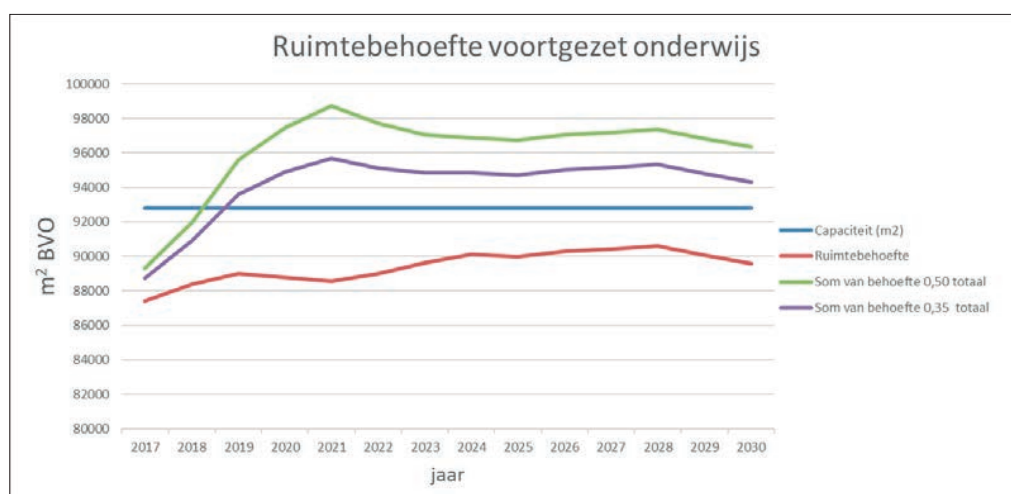
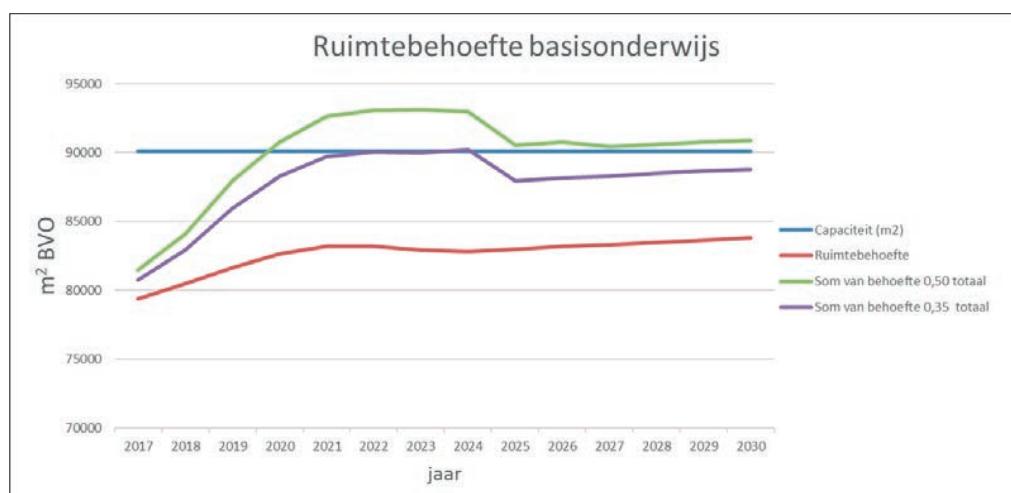
		Basisonderwijs scenario 0,35				
stadsdeel	woningen	leerlingen	m ² BVO	speelruimte	fietsen	totaal
Centrum	690	71	357	213	53	623
Zuidwest	1520	144	724	432	108	1264
Oost	2110	151	760	453	113	1326
Noord	3050	252	1268	756	189	2213
Schalkwijk	3955	334	1880	1002	251	3133

		Basisonderwijs scenario 0,5				
stadsdeel	woningen	leerlingen	m ² BVO	speelruimte	fietsen	totaal
Centrum	690	101	508	303	76	887
Zuidwest	1520	202	1016	606	152	1774
Oost	2110	192	966	576	144	1686
Noord	3050	360	2011	1080	270	3361
Schalkwijk	3955	477	2599	1431	358	4388

In de stedenbouwkundige ontwikkeling en uitwerking van de Woonvisie kan rekening worden gehouden met bovenstaande ruimtebehoefte in de verschillende woonwijken om te voorzien in de groei van het aantal leerlingen. In het scenario van 0,35 kind per woning dient in Schalkwijk rekening te worden gehouden met een ruimtebehoefte i.c. locatie van circa 3.100 m². In het scenario van 0,5 kind dient rekening te worden gehouden met circa 4.400 m² locatieruimte in Schalkwijk. In bijlage 1 is de ruimtebehoefte – schoolgebouw, speelruimte, parkeren voor fiets – per stadsdeel schematisch weergegeven.

4.3. Huidige en toekomstige ruimtebehoefte

Wanneer de aanvullende ruimtebehoefte van de Woonvisie in het basis- en voortgezet onderwijs wordt meegenomen in de huidige ruimtebehoefte (ruimtebehoefte op basis van de prognoses op basis van teldatum 1-10-2015) dan ziet de ruimtebehoefte er als volgt uit voor het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. In onderstaande grafieken geeft de rode lijn de ontwikkeling van de huidige ruimtebehoefte weer, de paarse lijn het scenario waarin 0,35 leerlingen verwacht worden per woning en de groene lijn het scenario waarin 0,5 leerlingen verwacht worden per woning. Met de groei van Haarlem is er op termijn een aanvullende ruimtebehoefte (met inachtneming van de reeds gemaakt opmerking dat in het basisonderwijs door medegebruik, een nadelige bruto-netto verhouding, frictie, er nu al geen leegstand meer is).

4.4. Bewegingsonderwijs

Naast de aanvullende ruimtebehoefte voor de onderwijsgebouwen ontstaat ook een aanvullende behoefte voor het bewegingsonderwijs. Voor het basisonderwijs geldt dat voor iedere groep er 1,5 klokkur⁷ bewegingsonderwijs moet worden gegeven. Uitgaande van 950 leerlingen en een gemiddelde groepsgrootte van 25 is sprake van 38 groepen. Voor dit aantal is sprake van 57 klokuren⁸. Uitgaande van een capaciteit van een gymzaal van 26 klokuren betekent deze behoefte van 57 klokuren dat er 2,2 gymzalen nodig zijn. In het scenario van 0,5 kind per woning en een leerlingenaantal van 1.335 is sprake van een behoefte aan 3,1 gymzalen voor het basisonderwijs ($1.335/25 = 53$ groepen $\times$ 1,5 klokkur bewegingsonderwijs = 80 klokuren bewegingsonderwijs/26 klokuren capaciteit = 3,1 gymzaal).

Voor het voortgezet onderwijs is in deze berekening uitgegaan van gemiddeld 1,1 m² BVO aan bewegingsonderwijs per leerling. Bij een aantal van 630 leerlingen is de behoefte aan bewegingsonderwijs 693 m² BVO (scenario 0,35 kind per woning) en 990 m² bij het scenario van 0,5 kind per woning. Dit aantal m² BVO voor bewegingsonderwijs in het voortgezet onderwijs dient vervolgens gedeeld te worden door de norm, die geldt voor een gymzaal. Een gymzaal is genormeerd 455 m² BVO. Dit resulteert in 1,5 à 2,2 gymzalen voor het voortgezet onderwijs ($693 \text{ m}^2 \text{ BVO} / 455 \text{ m}^2 \text{ genormeerde gymzaal} = 1,5 \text{ gymzaal}$).

7) 1 klokkur is 60 minuten.

8) De onderbouwgroepen 1 en 2 zijn hierin meegenomen hoewel deze in beginsel geen bewegingsonderwijs in een gymzaal hebben. In dit stadium gaat het echter om een indicatieve berekening.

In totaal leidt de groei van Haarlem met circa 10.000 woningen tot een aanvullende behoefte van 3,7 à 5,3 gymzalen, afgerond 4 à 6 gymzalen.

Bewegingsonderwijs				
	Basisonderwijs		Voortgezet onderwijs	
Aantal leerlingen	950	1.335	630	900
Aantal groepen	38	53		
Aantal klokuren (1,5 uur per groep)	57	80		
Aantal m ² per leerling VO			1,1	1,1
Aantal m ² BVO voortgezet onderwijs			693	990
Aantal gymzalen	2,2	3,1	1,5	2,2
Totaal scenario 0,35	3,7	= afgerond 4 gymzalen		
Totaal scenario 0,5	5,3	= afgerond 6 gymzalen		

Uitgaande van deze aantallen gymzalen (wel of niet te realiseren in sportzalen/-hallen) moet rekening worden gehouden met een ruimtebehoefte van circa 2.100 m² BVO voor vier gymzalen en 3.100 m² BVO voor zes gymzalen. Op basis van het parkeerbeleid moeten er ook aanvullende voorzieningen voor parkeren worden gerealiseerd variërend van circa 1.000 m² tot 1.500 m².⁹

4.5. Investeringsopgave groei Haarlem

De verwachte groei leidt tot een aanvullende investeringsopgave. Deze investeringsopgave wordt beïnvloed door een groot aantal factoren. Op de eerste plaats natuurlijk het aantal leerlingen dat daadwerkelijk zal komen als gevolg van de woningbouwuitbreiding. Op de tweede plaats of de voorgestelde omvang en fasering van het woningbouwprogramma wordt gerealiseerd. Op de derde plaats door het soort leerlingen dat zal komen (hetgeen vooral geldt voor het voortgezet onderwijs). Wanneer sprake is van meer vmbo-leerlingen is er meer ruimte nodig dan wanneer sprake is van havo-vwo-leerlingen. En niet op de laatste plaats wordt de investeringsopgave bepaald door de stichtingskosten per m² BVO.

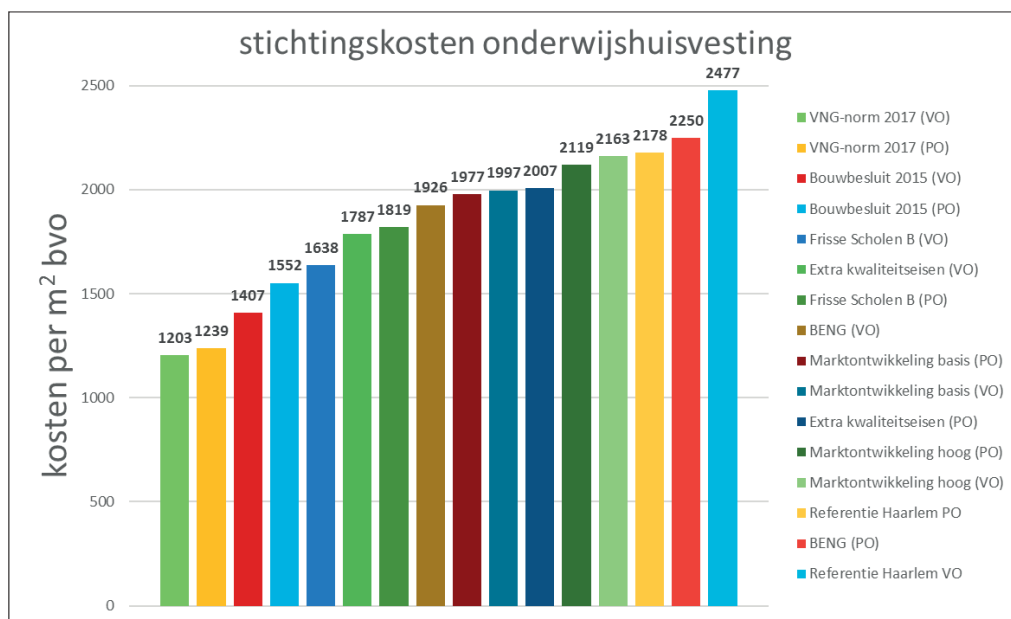
Over de stichtingskosten¹⁰ voor onderwijshuisvesting is veel discussie. Daarbij richt de discussie zich op de veelal aanwezig mismatch tussen de jaarlijks door de VNG vastgestelde normkosten voor onderwijshuisvesting versus de daadwerkelijke stichtingskosten. De ervaring leert dat de VNG-normen gegeven de marktontwikkeling onvoldoende zijn voor de realisering van passende, eigentijds onderwijshuisvesting, die voldoet aan de huidige eisen van het Bouwbesluit. Deze verschillen variëren overigens per gebied in Nederland. In stedelijke gebieden in de Randstad liggen de kosten veelal aanzienlijk hoger dan in meer plattelandsgebieden buiten de Randstad. Wanneer verschillende normeringen en/of kengetallen naast elkaar worden gezet, levert dat het onderstaande beeld op. Hier zijn de volgende normen en/of kengetallen in beeld gebracht:

- VNG-normen voor PO en VO 2017
- Stichtingskosten Bouwbesluit 2015 (is het wettelijk minimum)
- Kengetallen Frisse Scholen Klasse B (hetgeen tegenwoordig uitgangspunt is bij veel nieuwbouw)
- Kengetallen Frisse Scholen Klasse B en aanvullende kwaliteitseisen (o.a. aluminium kozijnen, onderhoudsarme vloer- en wandafwerking, ledverlichting, zonnepanelen e.d.)
- Referentie kengetallen van in Noord-Holland gerealiseerde vergelijkbare projecten (marktontwikkeling, bron BouwkostenKompas)

9) 1,7 parkeerplaats per 100 m², parkeerbeleid Gemeente Haarlem.

10) Bij stichtingskosten gaat het om de bouwkosten (constructie- en installatiekosten), de bijkomende kosten (vergunningen, architect, advisering, projectmanagement e.d.) en btw.

- Kengetallen voor BENG-scholen (Bijna Energie Neutraal)
- Kengetallen op basis van in Haarlem recent gerealiseerde onderwijsgebouwen (Plein Oost, Sterrencollege en Haarlem College)

In de grafiek is te zien dat er sprake is van een relatief grote bandbreedte variërend van circa € 1.200 per m² BVO volgens de VNG-norm tot € 2.477 per m² BVO op basis van de stichtingskosten van recente Haarlemse huisvestingsprojecten. Met betrekking tot deze recente huisvestingsprojecten (Sterrencollege en Haarlem College) moet vermeld worden dat de aanbesteding van deze projecten kort voor de financieel economische crisis heeft plaatsgevonden en er sprake was van een hoge aanbesteding. Echter ook zonder die context laten de diverse kengetallen zien dat realisatie van onderwijshuisvesting niet realiseerbaar is op basis van de VNG-normen. In de VNG-normering wordt met hedendaagse keuzes met betrekking tot energiehuishouding, duurzaamheid, binnenklimaat onvoldoende rekening gehouden. Ook stedenbouwkundige aspecten (ligging, isolatiewaarden, architectuur) zijn ook vaak een verklaring voor hogere stichtingskosten. Het Bouwbesluit 2015, dat gezien kan worden als een wettelijk minimum, ligt voor het PO en VO al hoger dan de VNG-normering.

Wanneer bovenstaande normen c.q. kengetallen (afgerond) worden toegepast op de mogelijke groeiscenario's van Haarlem, dan is sprake van onderstaande indicatieve investeringsopgave ten behoeve van de groeiopgave in het kader van de Woonvisie.

Scenario:	Basisonderwijs		Voortgezet onderwijs		
	0,35 kind/woning	0,5 kind/woning	0,35 kind/woning	0,5 kind/woning	
Structurele huisvesting:	5179	7115	4725	6750	
Norm/kengetal:					
- VNG norm	€ 1.250	€ 6.473.125	€ 8.893.813	€ 5.906.250	€ 8.437.500
- Bouwbesluit	€ 1.500	€ 7.767.750	€ 10.672.575	€ 7.087.500	€ 10.125.000
- Frisse Scholen B	€ 1.750	€ 9.062.375	€ 12.451.338	€ 8.268.750	€ 11.812.500
- Frisse Scholen B + extra	€ 2.000	€ 10.357.000	€ 14.230.100	€ 9.450.000	€ 13.500.000
- Marktontwikkeling	€ 2.000	€ 10.357.000	€ 14.230.100	€ 9.450.000	€ 13.500.000
- Referenties Haarlem PO	€ 2.250	€ 11.651.625	€ 16.008.863	€ 10.631.250	€ 15.187.500
- Referenties Haarlem VO	€ 2.500	€ 12.946.250	€ 17.787.625	€ 11.812.500	€ 16.875.000

Het scenario 0,35 kind per woning laat voor het basisonderwijs afhankelijk van de te hanteren norm of kengetal een bandbreedte zien van € 6,5 miljoen à € 13 miljoen. Voor het voortgezet onderwijs is sprake van een bandbreedte van € 5,9 miljoen à € 11,8 miljoen in dit scenario. Bij elkaar een bandbreedte van € 12,4 miljoen à € 24,8 miljoen.

Het scenario 0,5 kind per woning laat voor het basisonderwijs afhankelijk van de te hanteren norm of kengetal een bandbreedte zien van € 8,9 miljoen à € 17,8 miljoen. Voor het voortgezet onderwijs is sprake van een bandbreedte van € 8,4 miljoen à € 16,9 miljoen in dit scenario. Bij elkaar een bandbreedte van € 17,3 miljoen à € 34,7 miljoen.

In deze grove berekening is ervan uit gegaan dat de ruimtebehoefte aanvullend moet worden gerealiseerd. Wanneer de ruimtebehoefte aan de orde is, wordt natuurlijk eerst gekeken of de aanvullende ruimtebehoefte kan worden opgelost door eventuele leegstand. Pas daarna wordt aanvullende ruimte gerealiseerd. Met inachtneming van het bestaande medegebruik, de reeds aanwezige druk op de onderwijshuisvesting en de frictieleegstand is er echter in de toekomst niet veel leegstand aanwezig waarop een beroep kan worden gedaan.

Naast de investeringsbehoefte voor de lesgebouwen zijn er ook aanvullende stichtingskosten voor de voorzieningen voor het bewegingsonderwijs. Deze worden geraamd op circa € 3,2 miljoen (4 gymzalen) à € 4,8 miljoen (6 gymzalen).

Wanneer uit wordt gegaan van de referenties gerealiseerde projecten in Haarlem en het scenario 0,5 kind per woning dan zijn de aanvullende stichtingskosten circa € 40 miljoen (voorzieningen voor de schoolgebouwen en bewegingsonderwijs). Wanneer uit wordt gegaan van het scenario normkosten VNG en 0,35 kind per woning dan zijn de aanvullende stichtingskosten aanzienlijk minder. Gezien de ervaring met recente bouwprojecten lijkt het niet realistisch uit te gaan van deze VNG-normering.

Het overgrote deel van deze investeringen vindt plaats in de periode 2017 – 2021 omdat het overgrote deel van het woningbouwprogramma in deze periode wordt gerealiseerd (circa 80 %). Wanneer sprake is van fasering zullen de investeringen ook gespreid kunnen worden over een langere periode.

Tijdelijke huisvesting en 1ste inrichting

Een belangrijke kanttekening in bovenstaande ramingen is dat sprake is van een raming voor de structurele huisvestingsbehoefte voor de realisering van de onderwijsgebouwen voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Er dient echter ook nog rekening te worden gehouden met aanvullende investeringen. Op hoofdlijnen betreffen dit:

- a. Kosten voor de tijdelijke huisvesting die nodig is om de piekbehoefte op te vangen;
- b. Kosten voor eerste inrichting (zowel voor de structurele huisvestingsbehoefte als de tijdelijke huisvestingsbehoefte).

Hieronder is een eerste indicatie opgenomen voor deze aanvullende kosten.

Scenario	Basisonderwijs		Voortgezet onderwijs	
	0,35 kind/woning	0,5 kind/woning	0,35 kind/woning	0,5 kind/woning
Structurele huisvesting	5179	7115	4725	6750
1ste inrichting & meubilair	€ 774.179	€ 1.034.906	€ 1.370.250	€ 1.957.500
Tijdelijke huisvesting	2404	3521	2400	3375
Tijdelijke huisvesting	€ 2.213.483	€ 3.207.844	€ 1.301.002	€ 1.829.534
1 ^{ste} inrichting & meubilair	€ 323.707	€ 474.048	€ 696.000	€ 978.750
Totaal tijdelijke huisvesting	€ 2.537.190	€ 3.681.892	€ 1.997.002	€ 2.808.284
Totaal + 50 %	€ 3.805.785	€ 5.522.839	€ 2.995.503	€ 4.212.426

Voor de eerste inrichting voor de structurele huisvestingsbehoefte is er afhankelijk van het scenario circa € 2 à € 3 miljoen nodig voor zowel PO als VO:

- Scenario 0,35: € 775.00 (basisonderwijs) + € 1.370.250 (VO), totaal € 2 miljoen;
- Scenario 0,5: € 1.034.906 (basisonderwijs) à € 1.957.500 (VO), totaal € 3 miljoen.

Voor de tijdelijke huisvesting – zowel de tijdelijke huisvesting als de 1ste inrichting – is er afhankelijk van het scenario – circa € 7 miljoen à € 10 miljoen nodig:

- Scenario 0,35: € 3,8 miljoen (basisonderwijs) + € 3 miljoen (VO), totaal € 6,8 miljoen;
- Scenario 0,5: € 5,5 miljoen (basisonderwijs) à € 4,2 miljoen (VO), totaal € 9,7 miljoen.

In de bovenstaande ramingen is voor de tijdelijke huisvesting een opslag opgenomen omdat de indicatieve berekening hier is gebaseerd op de VNG-normering. Voor de 1ste inrichting is uitgegaan van de VNG-normering.

Naast de hier genoemde tijdelijke huisvesting voor de opvang van een zogenaamde (tijdelijke) piekbehoefte, is er in veel situaties ook sprake van de noodzaak tot tijdelijke huisvesting gedurende de renovaties en aanpassingen aan schoolgebouwen. Deze kosten zijn hier niet benoemd en/of financieel vertaald.

5. Huisvestingsambitie & -visie

Het is de ambitie van de gemeente en de schoolbesturen om voor alle leerlingen een passende onderwijsplek te bieden. Voor het basisonderwijs geldt hierbij dat dit ook zo thuisnabij mogelijk moet zijn. Dit onderwijs dient plaats te vinden in een pluriform, toegankelijk en bereikbaar onderwijsaanbod in voorzieningen waarin zo mogelijk ook functies op het gebied van opvoeding en opvang zijn ondergebracht (kindcentra). Samenhang en afstemming tussen kinder- en peuteropvang, buitenschoolse opvang, voor- en vroegschoolse educatie, basisonderwijs, jeugdzorg e.d. is hierin belangrijk. Deze lijn vanuit het vorige SHO wordt doorgetrokken, waarbij ruimte dient te zijn voor maatwerk per stadsdeel of wijk gebaseerd op gelijkwaardige samenwerking tussen betrokkenen. In de uitwerking hiervan moet een verantwoorde balans tussen identiteit en pluriformiteit, het garanderen van onderwijskundige kwaliteit en het financieel kunnen handhaven van een gespreide en bereikbare voorzieningenstructuur gezocht worden. Hierin speelt het vraagstuk van renovatie versus vervangende nieuwbouw en het na te streven kwaliteitsniveau een belangrijke rol.

5.1. Huisvestingsambitie

De belangrijkste opgave en ambitie voor de komende jaren is om gezien de gemiddelde leeftijd van de huidige schoolgebouwen én de groeiopgave de onderwijshuisvestingsportefeuille kwalitatief in stand te houden, te vernieuwen waar dit financieel gunstiger is dan in stand houden en uit te breiden waar noodzakelijk. De centrale vraag is steeds welke keuzes gemaakt moeten worden voor het realiseren van een kwalitatieve en toekomstbestendige onderwijsvoorzieningenstructuur in Haarlem. Wordt er gekozen voor levensduurverlenging van de bestaande gebouwen door te investeren in technisch en functioneel ouder wordende schoolgebouwen of wordt er gewerkt aan de vernieuwing van de scholen door vervanging van de schoolgebouwen? Technische vernieuwing en actualisering wat betreft functionaliteit door renovatie of vervangende nieuwbouw is echter de ambitie.

In deze ambitie van vernieuwing van de onderwijshuisvestingsportefeuille gaat in beginsel het inzetten van leegstand voor uitbreiding van voorzieningen. Bij capaciteitsvraagstukken gaat het inzetten van leegstand (voor het primair onderwijs binnen een straal van 2.000 meter dan wel de eigen wijk) voor uitbreiding van de capaciteit. Hierbij blijft het uitgangspunt van maximaal twee locaties voor een school voor primair onderwijs (hoofd- en dislocatie) gehandhaafd, waarbij een dislocatie een tijdelijke voorziening is voor maximaal 15 jaar. Een periode van 15 jaar of langer geeft in beginsel een recht op permanente uitbreiding van de hoofdlocatie, daarbij ook rekening houdend met de complexe stedenbouwkundige situatie waarin veel scholen verkeren (onvoldoende uitbreidingsmogelijkheden).

5.2. Renovatie versus vervangende nieuwbouw

Vanwege de complexe stedenbouwkundige situatie van veel schoolgebouwen zal voor veel Haarlemse scholen renovatie of levensduurverlenging eerder aan de orde zijn dan vervangende nieuwbouw.

Renovatie of levensduurverlenging van schoolgebouwen is sinds 1 januari 2015 na de overdracht van het planmatig onderhoud en functionele aanpassingen van de gemeente naar de schoolbesturen in het primair en speciaal onderwijs, onderwerp van discussie. Er is de nodige onduidelijkheid over de verantwoordelijkheid voor renovatie, terwijl renovatie een aantrekkelijk alternatief voor vervangende nieuwbouw kan zijn. Dit is aanleiding voor de VNG en de PO- en VO-raad om te komen tot een gezamenlijk voorstel hiervoor, waarbij renovatie en vervangende nieuwbouw als twee vormen voor het verbeteren van het schoolgebouw worden gezien. Daarmee wordt het tot een gezamenlijk belang van schoolbesturen en gemeenten, waarbij zij (VNG en PO-raad) voorstellen dat er ook een gezamenlijke financiële verantwoordelijkheid is voor renovatie. Renovatie heeft betrekking op levensduurverlengende maatregelen waardoor er sprake is van technische en functionele verbeteringen van het schoolgebouw aan de eisen van deze tijd. Deze maatregelen dienen de levensduur van de gebouwen met 25 jaar te verlengen. De gezamenlijke financiële verantwoordelijkheid komt tot uitdrukking in het combineren van de inzet van reserveringsmiddelen voor groot onderhoud van de schoolbesturen (een deel van de raming voor planmatig onderhoud voor de komende 25 jaar) en een upgradingsvergoeding van de gemeente. Om dit mogelijk te maken wordt tevens voorgesteld het investeringsverbod voor het primair en speciaal onderwijs op te heffen zodat schoolbesturen ook kunnen investeren in de kwaliteit van onderwijshuisvesting (evenals schoolbesturen voor voortgezet onderwijs nu reeds kunnen voor die onderdelen die een positieve uitwerking hebben op de exploitatie). De voorstellen hierin dienen echter nog vertaald te worden in wet- en regelgeving.

De gezamenlijke financiële verantwoordelijkheid voor zowel renovatie als nieuwbouw betekent ook dat er afspraken moeten worden gemaakt over het monitoren van de kwaliteit van schoolgebouwen. Een keuze voor renovatie of vervangende nieuwbouw vraagt immers een langetermijnperspectief. Dit is ook reden waarom in 2016 een kamerbrede motie is aangenomen waarin is vastgelegd dat gemeenten bij gebouwen die ouder zijn dan 40 jaar een expliciet besluit moeten nemen over nieuwbouw, renovatie of vervanging van schoolgebouwen tenzij daar in een huisvestingsplan andere afspraken over zijn gemaakt. Het is wenselijk de keuze inzake renovatie versus vervangende nieuwbouw niet eerst te doen wanneer het gebouw in een slechte technische en functionele staat verkeert, maar al eerder die afweging te zodat het schoolbestuur hier rekening mee kan houden in de onderhoudsplanning en de gemeente in haar financieel meerjarenbeleid. Denkbaar is dat dit reeds plaatsvindt na het 30ste levensjaar van een schoolgebouw waarbij in periodiek overleg tussen de gemeente en het betreffende schoolbestuur keuzes worden gemaakt met betrekking tot het wel of niet doen van levensduur verlengende maatregelen.

Bij het vraagstuk van renovatie versus vervangende nieuwbouw spelen de boekwaarden ook een belangrijk aspect. De mogelijkheden tot vervangende nieuwbouw worden immers ook beïnvloed door de boekwaarden van de schoolgebouwen. Hierin dient ook een beleidslijn geformuleerd te worden, waarbij bijvoorbeeld naast diverse andere gebouwgegevens (o.a. leeftijd, technische staat) gedacht kan worden van een 'percentagegrens' inhoudende dat bijvoorbeeld bij een boekwaarde van meer dan 25 % van de nieuwbouwinvestering (stichtingskosten) vervangende nieuwbouw niet aan de orde is. Bij een boekwaarde van minder dan 25 % van de stich-

tingskosten van de vervangende nieuwbouw vindt eventueel vervangende nieuwbouw plaats. Nadeel van een percentagegrens is dat er situaties kunnen zijn waarbij de boekwaarde absoluut toch erg laag is, maar in relatie de nieuwbouwinvestering hoger is dan 25 %. Ook kan het voorkomen dat het weliswaar minder is dan 25 % maar door de hoogte van vervangingsinvestering absoluut nog erg veel is. In die zin vraagt toepassing van dit uitgangspunt (percentagegrens) altijd maatwerk in de specifieke situatie.

In algemene zin zal bij een afweging van renovatie versus nieuwbouw altijd sprake moeten zijn van een kostenbatenanalyse van beide scenario's. Voor beide situaties dient een business case opgesteld te worden waarin de levensduurkosten (zowel investering als exploitatie) van beide scenario's naast elkaar zijn gezet. Hierin dienen ook de boekwaarden betrokken te worden alsmede eventuele cofinanciering.

In de samen uit te werken beleidsagenda onderwijshuisvesting (hoofdstuk 8) wordt in overleg met de schoolbesturen verder invulling gegeven aan het beleid met betrekking tot renovatie.

5.3. Beleidskader kwaliteit onderwijshuisvesting

In relatie tot de in hoofdstuk beschreven problematiek met betrekking tot de normvergoedingen en het daaraan gerelateerde kwaliteitslabel 'sober en doelmatig' ligt er een bestuurlijke ambitie afspraken te maken over het na te streven kwaliteitsniveau van de onderwijshuisvesting. Hiertoe dient een beleidskader kwaliteit onderwijshuisvesting ontwikkeld te worden, dat enerzijds een handvat moet bieden voor de toetsing van de kwaliteit van bestaande huisvesting en anderzijds een handvat vormt om het kwaliteitsniveau van een renovatie of nieuwbouw te bepalen (ook in relatie tot het budget) en de eventuele bijdrage hierin van de gemeente en/of schoolbestuur. Een kwaliteitskader moet een instrument worden ten behoeve van een (eenduidige) bepaling ten aanzien van renovatie of vervangende nieuwbouw van schoolgebouwen. Met dit instrument en de eventueel aanvullende bekostiging wil de gemeente bijdragen aan verduurzaming van het gebouwenbestand. Door extra investeringen kan een hogere kwaliteit worden gerealiseerd op het gebied van onder andere de energiehuishouding, het binnenklimaat en de akoestiek.

Frisse Scholen

In de bepaling van het kwaliteitsniveau speelt het programma van eisen Frisse Scholen een belangrijke leidraad. In overleg met het onderwijsveld zal het ambitieniveau wat betreft o.a. de energieprestaties, ventilatie, verwarming, verlichting en geluid worden vastgesteld. In beginsel is sprake van een keuze voor een ambitieniveau, in de uitwerking naar renovatie en/of vervangende nieuwbouw wordt maatwerk geleverd e.e.a. afhankelijk van de mogelijkheden van het gebouw, de financieringsmogelijkheden e.d. In die zin kan onderstaand *voorbeeld programma* van eisen generiek, maar ook specifiek voor een gebouw zijn.

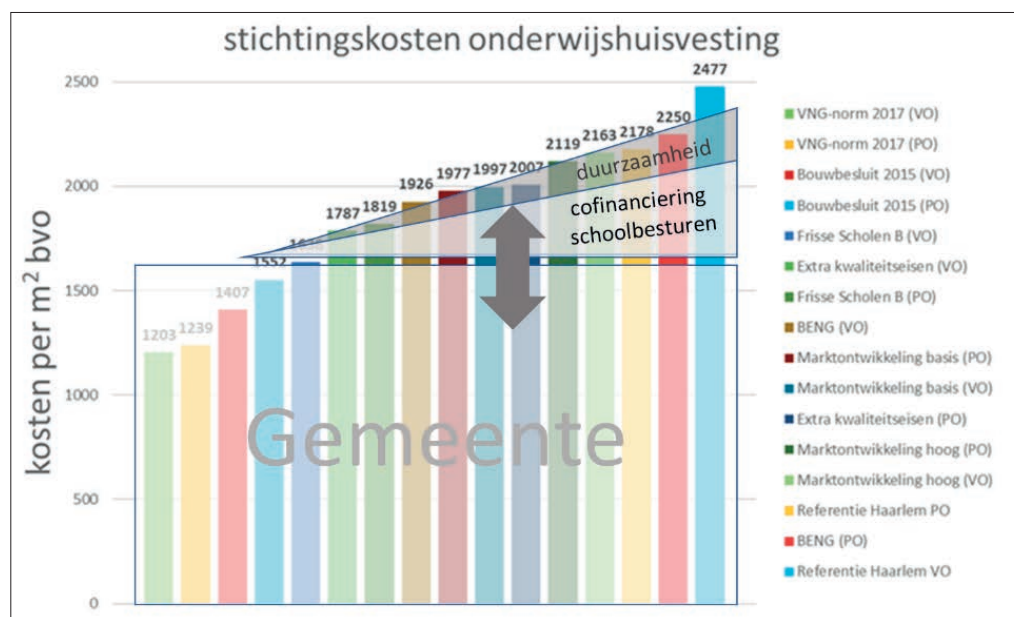
	Energie	Luchtkwaliteit	Thermisch comfort	Visueel comfort	Akoestisch comfort
A zeer goed	▶	▶	▶		
B goed	▶				▶
C acceptabel				▶	

Naast het programma van eisen Frisse scholen zal ook worden gekeken naar aanvullende kwaliteitseisen. Te denken is o.a. aan aluminium kozijnen i.p.v. hout, onderhoudsarme vloer- en wandafwerking, ledverlichting, zonnepanelen, triple beglazing.

Aanvullend kunnen nog specifieke eisen aan de orde zijn of specifieke wensen worden ingebracht wat betreft o.a. stedenbouwkundige en architectonische eisen, parkeren, groene gevels en daken, hemelwaterberging. Ook onderwijskundige wensen met betrekking tot o.a. flexibiliteit (verplaatsbare wanden) en transparantie (zichtlijnen) kunnen onderdeel zijn van het kwaliteitskader.

Onderdeel van een Haarlemse kwaliteitsstandaard c.q. -kader is ook het vraagstuk van cofinanciering en de mogelijkheden hiertoe vanuit de schoolbesturen. Uitgangspunt is dat deze cofinanciering gericht is op het realiseren van extra kwaliteit binnen de ruimtelijke kaders in plaats van het aanvullen van ontoereikende middelen voor de met elkaar overeengekomen kwaliteitsstandaard. De hoogte van een eventuele bijdrage van schoolbesturen is afhankelijk van de keuzes in het kwaliteitskader. Bepaalde keuzes in de initiële investering kunnen tot voordelen in de exploitatie van de schoolbesturen leiden. Wanneer gekozen wordt voor onderhoudsarme vloeren wandafwerking en aluminium kozijnen, ledverlichting, zonnepanelen, triple beglazing e.d. dan heeft dit voordelen voor een schoolbestuur in de dagelijkse exploitatie. De extra stichtingskosten t.b.v. deze kwaliteitseisen zouden gefinancierd kunnen worden door de schoolbesturen. Daarnaast kan in het kader van de duurzaamheidsambitie van de gemeente aanvullende financiering worden gezocht (Rijk, Provincie, gemeente). Op basis hiervan kan sprake zijn van minimaal twee financieringsbronnen (gemeente en schoolbesturen).

Voorgesteld wordt dat bij renovatie en/of nieuwbouw het uitgangspunt niveau Frisse Scholen B is, waarbij sprake is van financiering door de gemeente en de schoolbesturen voor in elk geval die onderdelen die voordelen opleveren in de exploitatie van de scholen. De scheidslijn tussen gemeentelijke en schoolbestuurlijke financiering zal echter nader bepaald moeten worden. Zie schematisch beeld hieronder.

De uitwerking van het kwaliteitskader is onderdeel van de gezamenlijke huisvestingsagenda (zie hoofdstuk 9).

Scholen en schoolgebouwen hebben in velerlei opzicht een voorbeeldrol. Een belangrijke voorbeeldrol vormt ook de wijze waarop omgegaan wordt met duurzame c.q. schaarse materialen. Dit betreft het gebruik van duurzame materialen wanneer sprake is van (vervangende) nieuwbouw en renovatie van een voorziening. Het heeft echter ook betrekking op de gehele exploitatiefase. Keuzes in de nieuwbouw en/of renovatie zijn daarbij van grote invloed op een duurzame exploitatie. Een duurzaam gebouwd en ingericht schoolgebouw draagt ook bij aan een breder bewustzijn bij alle betrokkenen van de school. Zo moet o.a. scheiding van afval net als thuis mogelijk zijn en 'gewoon' worden en het bewust omgaan met energie idem dito. In die zin is duurzaamheid niet alleen een gebouwelijk en technisch vraagstuk, maar evenzeer een onderwijskundig en pedagogisch vraagstuk.

Bij de planvorming voor nieuwbouw en/of renovatie of levensduurverlenging vormt duurzaamheid een belangrijk uitgangspunt; welke (aanvullende) maatregelen zijn nodig om te komen tot duurzame voorzieningen. De gemeente streeft in het kader van haar ambitie 'Haarlem klimaatneutraal 2030' naar duurzame gebouwen. Dit betekent dat nu reeds rekening moet worden gehouden met nieuwe en extra duurzaamheidseisen die schoolgebouwen toekomstbestendiger maken. Dit betekent o.a. dat nieuwe maatschappelijke voorzieningen, waaronder dus ook scholen, vanwege de afbouw van het gebruik van aardgas ook aardgasvrij/-loos gebouwd worden. Gezien ook het feit dat het bouwen volgens BENG (bijna energieneutraal gebouw) per 1-1-2021 verplicht wordt, is er alle aanleiding nu reeds rekening te houden met deze eisen.

Zoals hiervoor al in beeld gebracht, stijgen de investeringskosten met de toenemende kwaliteits- en duurzaamheidseisen. Tegelijkertijd zullen de exploitatiekosten bij een hoger kwaliteitsniveau afnemen. De energierekening is lager en de kosten voor onderhoud zijn lager door slimme keuzes van materialen. De gezondheid van leerlingen en docenten is eveneens een belangrijk winstpunt bij de keuze voor een gezonde en energiezuinige school. Voor het realiseren van deze extra kwaliteits- en duurzaamheidseisen moeten in overleg met de schoolbesturen aanvullende en alternatieve financieringen en financieringsconstructies onderzocht worden zodat er in Haarlem zowel in nieuwbouw als renovatie gezorgd wordt voor een gezonde en duurzame leer- en werkomgeving.

De duurzaamheidsambitie maakt onderdeel uit van de met de schoolbesturen op te stellen kwaliteitsstandaard onderwijshuisvesting (zie 5.3). In de vaststelling van deze kwaliteitsstandaard zal afstemming plaatsvinden met de normen die in het kader van de duurzaamheidsambitie van Haarlem gaan gelden voor alle gemeentelijke gebouwen.

6. Huisvestingssituaties/-vraagstukken

In dit hoofdstuk worden de actuele huisvestingsvraagstukken beschreven. Voor het basisonderwijs wordt dit per stadsdeel beschreven. Er wordt een kort overzicht gegeven van de onderwijs- en huisvestings situatie en huisvestingsvraagstukken en een oplossingsrichting wanneer sprake is van een huisvestingsvraagstuk.

6.1. Basisonderwijs Haarlem Noord

In Haarlem Noord bevinden zich de volgende basisscholen:

- a. Vrije School Kennemerland, Stichting Vrijescholen Ithaka
- b. Vrije School Kleverpark, Stichting Vrijescholen Ithaka
- c. De Ark, Salomo
- d. Willem van Oranje, Salomo
- e. Dr. H. Bavinck, Salomo
- f. Koningin Emmaschool, Salomo
- g. De Cirkel, Spaarnesant
- h. Ter Cleeff, Spaarnesant
- i. De Wilgenhoek, Spaarnesant
- j. De Dolfijn, Spaarnesant
- k. De Zonnewijzer, Spaarnesant
- l. OBS Spaarneschool, Spaarnesant
- m. St. Bavo, St. KBO Haarlem-Schoten
- n. St. Liduina, St. KBO Haarlem-Schoten

Ad. a & b. De Vrije School Kennemerland is gehuisvest in een jaren '30 schoolgebouw en kent een stabiele leerlingenpopulatie. Door de groei van de Vrije School in Kleverpark kan hier nog een lichte groei plaatsvinden. De Vrije School locatie Kleverpark is de tweede locatie in Noord. Juridische overdracht van deze locatie dient nog plaats te vinden van de gemeente naar Ithaka. Op de locatie Korte Verspronckweg bevindt zich de 5de locatie van de Vrije School (2 groepen in voormalige VO-school) . Ithaka heeft de ambitie deze locatie verder te ontwikkelen tot 5de Vrije School. Hiertoe wil ze gebruik maken van de tijdelijke locatie De Schelp aan Verspronckweg. Aangezien deze locatie echter op termijn verdwijnt als gevolg van woningbouw, is het wenselijk nu reeds onderzoek te doen naar de huisvesting van de 5de locatie van de Vrije School. Dit is onderwerp van overleg met de gebiedsmanagers (gemeente Haarlem).

Actie: onderzoek locatie huisvesting 5de Vrije School i.v.m. verdwijnen locatie Korte Verspronckweg

Ad. c. De Ark is gehuisvest op twee locaties, een nieuwbouwlocatie met 26 groepsruimten en de locatie De Werkschuit, die in eigendom is van Salomo (gemeente huurt). Deze locatie kent hoge onderhoudskosten.

Actie: eigendomssituatie locatie De Werkschuit (overdracht gemeente)

Ad. d. Willem van Oranje; geen capaciteitsvraagstuk, onderhouden/instandhouden.

Ad. e. De Dr. Bavinckschool is gehuisvest op drie nabijgelegen locaties (o.a. De Zonnewijzer). De school gaat voor groei gebruik maken van de Louis Couperusstraat (voormalig VO-school), die nu reeds wordt verbouwd. Financiering hiervan vindt plaats vanuit het bestaande IP.

Actie: aanpassing/renovatie Louis Couperusstraat per 1-8-2017

Ad. f. De Koningin Emmaschool heeft een capaciteitstekort. De groei van de school wordt opgevangen in de Louis Couperusstraat, die nu reeds wordt verbouwd. Financiering hiervan vindt plaats vanuit het bestaande IP.

Actie: aanpassing/renovatie Louis Couperusstraat per 1-8-2017

Ad. g. De Cirkel; geen capaciteitsvraagstuk, onderhouden/instandhouden.

Ad. h. Basisschool Ter Cleeff kent meerdere locaties. Is momenteel gehuisvest in een (relatief duur) huurpand. Door groei ook tijdelijke huisvesting locatie Korte Verspronckweg (oude vmbo-school). Ontwikkeling van nieuwe school vindt plaats in Garenkokerskwartier, locatie Argonauten. Op termijn afstoten van tijdelijke locatie.

Actie: onderzoek aankoop huurpand

Ad. i. De Wilgenhoek; geen capaciteitsvraagstuk, onderhouden/ instandhouden.

Ad. j. De Dolfijn heeft een leerlingenstop, opvang van de groei vindt plaats door Salomo; geen capaciteitsvraagstuk vanwege afspraak Spaarnesant-Salomo, onderhouden/instandhouden

Ad. k. De Zonnewijzer is recentelijk uitgebreid (voormalige SO-school). De noodbouw moet over een paar jaar vervangen worden. Er zijn geen uitbreidingsmogelijkheden. Eventuele groei wordt opgevangen in de locatie Planetenlaan 168 samen met het Bavinck.

Actie: vervangen noodbouw

Ad. l. OBS De Spaarneschool; geen capaciteitsprobleem, onderhouden/ instandhouden.

Ad. m & n. Sint Bavo is gehuisvest op twee locatie. In beide locaties is peuteropvang. Er is sprake van leegstand van 1 groepsruimte. Geen capaciteitsvraagstuk derhalve, onderhouden/ instandhouden.

De onder hetzelfde bestuur vallende Sint Liduina kent een ruimtetekort en wil groeien. Deze groei kan met inachtneming van het leegstandsbeleid in beginsel op de St. Bavo worden opgevangen vanwege de daar aanwezig leegstand. Niet ondenkbeeldig is dat door de aanwezigheid van een verkeersbarrière het complex is deze beweging te realiseren en leerlingen binnen het schoolbestuur door te verwijzen. Dit vraagt nader onderzoek en overleg met het schoolbestuur. De locatie Timorstraat van St. Liduina kan eventueel uitgebreid worden, de locatie Junoplantsoen kan uitgebreid worden door transformatie personeelsruimte. Bestuur heeft ambitie inzake vervangende nieuwbouw St. Liduina in het Schoterkwartier.

Actie: onderzoek vervangende nieuwbouw

6.2. Basisonderwijs Haarlem Oost

In Haarlem Oost bevinden zich de volgende basisscholen:

- a. St. Bernardus, Sint Bavo
- b. Franciscus Xaverius, Sint Bavo
- c. De Talenten, Sint Bavo
- d. Internationale Taalklas, Sint Bavo
- e. OBS Martin Luther King/Plein Oost, Spaarnesant
- f. De Zuiderpolder, Spaarnesant

Ad. a. Sint Bernardus; geen capaciteitsvraagstuk, onderhouden/- instandhouden.

Ad. b. Franciscus Xaverius; geen capaciteitsvraagstuk, onderhouden/ instandhouden.

Ad. c. De Talenten zit in een huurlocatie van een woningcorporatie. Herontwikkeling van de wijk vindt plaats. Deze herontwikkeling bepaalt mede het toekomstperspectief van de school. Op dit moment geen capaciteitsvraagstuk.

Ad. d. Internationale Taalklas (circa 180 leerlingen vanaf 6 jaar); geen capaciteitsvraagstuk, onderhouden/ instandhouden.

Ad. e. OBS Martin Luther King; geen capaciteitsvraagstuk, onderhouden/ instandhouden.

Ad. f. De Zuidpolder is gehuisvest op twee locaties en kent leegstand. Het voornemen is de dislocatie af te stoten en de hoofdlocatie uit te breiden met twee noodlokalen (aanpassen locatie Jan Sluytersstraat).

Actie: realisering unilocatie

6.3. Basisonderwijs Haarlem Centrum

In Haarlem Centrum bevinden zich de volgende basisscholen:

- a. De Kring, Spaarnesant
- b. Veronica, Sint Bavo
- c. De Peppelaer, Spaarnesant
- d. Koorschool St. Bavo

Ad. a. De groei van OBS De Kring (Kantoorurenschool) kan niet plaatsvinden op de hoofdlocatie. Er wordt doorverwezen naar de locatie Argonauten (dislocatie Ter Cleeff, nieuwe schoollocatie). Locatie onderhouden/ instandhouden.

Ad. c. Jenaplanbasisschool Veronica kent een wachtlijst. Groei kan worden opgevangen op andere school/scholen St. Bavo. Locatie onderhouden/ instandhouden.

Ad. c. OBS De Peppelaer is gehuisvest op twee tegenover elkaar gelegen locaties. De groei kan worden opgevangen in de locatie waarin ook CJG/GGZ zijn gehuisvest. Locaties onderhouden/ instandhouden.

Ad. d. De Koorschool heeft geen capaciteitsvraagstuk. Er vindt planvorming plaats om uit te breiden met één groep (20 1a 25 leerlingen). Dit kan gezien de huidige capaciteit intern worden opgelost. Locatie onderhouden/ instandhouden.

6.4. Basisonderwijs Haarlem Zuidwest

In Haarlem Zuidwest bevinden zich de volgende basisscholen:

- a. Haarlemse Montessorischool, Vereniging Haarlemse Montessorischool
- b. Dreefschool, Salomo
- c. Bos en Vaartschool, Spaarnesant
- d. Hannie Schaft basisschool, Spaarnesant
- e. IKC Argonauten, dislocatie Ter Cleeff, Spaarnesant
- f. Beatrixschool, Spaarnesant
- g. Cruquiuschool, Spaarnesant
- h. De Zuidwester, Spaarnesant
- i. Bavo Basisschool, Sint Bavo

Ad. a. Haarlemse Montessorischool kent een stabiel leerlingenaantal en is gehuisvest in twee locaties in goede staat verkerende locaties (hoofdlocatie gemeentemonument, dependance Rijksmonument). Er is geen sprake van een capaciteitsvraagstuk, onderhouden/instandhouden.

Ad. b. De Dreefschool is gehuisvest op twee locaties en kent een wachtlijst vanwege capaciteitstekort. De hoofdlocatie (oude villa) is recent gerenoveerd. De leerlingen spelen in het tegenover de school gelegen park. In 2012 is een voormalige vmbo-locatie in gebruik genomen. Er is weinig speelruimte hetgeen onrust geeft voor de buurt. In een vleugel tegen de school is HART gehuisvest (muziekschool/cultuureducatie).

Actie: onderzoek herhuisvesting muziekschool t.b.v. capaciteit Dreefschool

Ad. c. Bos en Vaartschool heeft een unilocatie waar geen uitbreiding mogelijk is. Groei dient elders opgevangen te worden. Onderhouden/instandhouden.

Ad. d. Hannie Schaftschool is gehuisvest in een monument en kent een gedateerde technische staat. Er dienen interne aanpassingen plaats te vinden t.b.v. uitbreiding voor de opvang van de groei. Deze aanpassingen vinden nu reeds plaats en worden gefinancierd vanuit het bestaande IP.

Actie: renovatie en interne aanpassing t.b.v. opvang groei

Ad. e. IKC Argonauten (dislocatie Ter Cleeff) wordt een nieuwe schoollocatie voor opvang groei. De school heeft nu een tijdelijke dislocatie aan de Korte Verspronckweg waar de groepen 7 en 8 zijn gehuisvest in een voormalige VO-school. Complexiteit realisatie vanwege monumentstatus, verkeer e.d. De realisatie van IKC Argonauten vindt nu reeds plaats. Financiering is reeds opgenomen in het huidige IP.

Ad. f. De Beatrixschool verwijst leerlingen naar de nieuwe openbare school Cruquius omdat de maximale capaciteit van het gebouw is bereikt. Onderhouden/instandhouden.

Ad. g. De Cruquiusschool is de voormalige Vaartlocatie van de Bos en Vaartschool. De locatie is weer bestemd als school om de leerlingengroei in Zuidwest op te vangen. Renovatie van de school kan in beginsel plaatsvinden in 2020 – 2021, mits op korte termijn er een aantal aanpassingen c.q. technische verbeteringen plaatsvindt (2018).

Actie: aanpassing en renovatie 2018 – 2020

Ad. h. De groei van OBS De Zuidwester wordt opgevangen in de Cruquiusschool. Op termijn (eventueel) uitbreiding hoofdgebouw met twee groepsruimten. Vooralsnog onderhouden/instandhouden

Actie: uitbreiding hoofdgebouw met twee groepsruimten

Ad. i. De Bavo basisschool (dislocatie De Meer) is een kleine school en kent leegstand (5 groepen). Instandhouding wordt nagestreefd door koppeling met Veronica (1 aansturing). De uitstraling van het gebouw laat te wensen over. Dit wordt veroorzaakt door de positionering van de gymzaal op de 1ste etage waardoor er sprake is van een weinig uitnodigende gevel en toegang (onderdoorgang).

Actie: onderzoek verbetering en aanpassing(skosten) uitstraling gevel gymzaal (gemeente/SRO)

6.5. Basisonderwijs Haarlem Schalkwijk

In Schalkwijk bevinden zich de volgende basisscholen:

- a. Rudolf Steiner basisonderwijs, Stichting Vrijescholen Ithaka
- b. De Wadden Molenwijk, Salomo
- c. De Wadden Boerhaave, Salomo
- d. De Meer, Sint Bavo
- e. Monseigneur Huibers, Sint Bavo
- f. De Brandaris, Sint Bavo
- g. Don Bosco, Sint Bavo
- h. De Piramide Boerhaavewijk, Spaarnesant
- i. De Piramide Europawijk, Spaarnesant
- j. OBS de Erasmus, Spaarnesant
- k. De Molenwiek Dalton, Spaarnesant
- l. De Molenwiek Montessori, Spaarnesant
- m. Al Ikhlâas, El Amal

Ad. a. De Rudolf Steiner basisschool (RSS) is gehuisvest op twee locaties en groeit. De RSS is momenteel gehuisvest in permanente huisvesting op de Engelandlaan en tijdelijk op de Aziëweg in afwachting van vervangende nieuwbouw en renovatie van het project Rudolf Steiner College en RSS. RSS zal tt.z.t. verhuizen naar de gerenoveerde locatie aan de Duitslandlaan en maakt samen met het RSC gebruik van gezamenlijke ruimten.

Ad. b. De Wadden Molenwijk is gehuisvest in een technisch gedateerd gebouw. Onderzoek vindt plaats naar de optimalisering van de locatie.

Actie: onderzoek renovatie De Wadden Molenwijk

Ad. c. De groei van De Wadden Boerhaave wordt opgevangen in het voormalige gebouw van KDO Partout. Dit gebouw dient aangepast te worden voor het onderwijsgebruik.

Actie: onderzoek aanpassingskosten locatie Partout en aanpassing Partout

Ad. d. De Meer is gehuisvest in een gezamenlijke accommodatie (MFC) met OBS Erasmus. De Meer kent leegstand, terwijl OBS Erasmus groeit.

Actie: herinrichting/herverdeling (groeps-)ruimten MFC De Meer/Erasmus

Ad. e. Mgr. Huibers (dislocatie De Brandaris) is verhuisd van de Duitslandlaan (huidige locatie RSC) naar de tijdelijke huurlocatie Brusselstraat. Met ingang van 9 mei 2017 wordt de school gehuisvest in MFA/Kindcentrum Vilniusstraat met o.a. CJG, JGZ, GGD en SKOS.

Ad. f. De Brandaris; geen capaciteitsvraagstuk, onderhouden/instandhouden.

Ad. g. Don Bosco; geen sprake van capaciteitsvraagstuk. Onderhouden/instandhouden.

Ad. h. De Piramide Boerhaavewijk is gehuisvest in een technisch en functioneel gedateerd gebouw. De aanpassing vindt plaats in twee fasen, waarbij in de eerste fase het hoogstnoodzakelijke is gedaan. Voor deze upgrade zijn in het vorige SHO middelen opgenomen. In de tweede fase vindt verdere renovatie en aanpassing plaats, die gericht is op het afstoten van de dislocatie en het aanpassen van de school en de gymzaal. Hiertoe dienen nog aanvullende middelen beschikbaar gesteld te worden.

Actie: aanpassing en renovatie locatie, uitbreiding groepsruimte en integreren hoofdgebouw en gymzaal

Ad. i. Uitbreiding van De Piramide Europawijk vindt plaats. Onderhouden/ instandhouden.

Ad. j. OBS Erasmus is gehuisvest in de MFC samen met De Meer (Sint Bavo). De school groeit en moet uitgebreid worden. De leegstand van De Meer moet hiervoor benut worden i.p.v. huur groepsruimten/-units van woningcorporatie.

Actie: herinrichting/herverdeling (groeps-)ruimten MFC Erasmus/ De Meer

Ad. k. OBS De Molenwiek Dalton groeit. In het vorige SHO is reeds financiering opgenomen voor het vervangen van de semipermanente groepsruimten en de uitbreiding. Dit dient de komende periode plaats te vinden. Gezien de slechte staat van de semipermanente lokalen en de leerlingengroei is uitstel van renovatie en uitbreiding niet mogelijk.

Actie: vervanging semipermanente lokalen en uitbreiding

Ad. l. OBS De Molenwiek Montessori is gehuisvest in een gebouw met een slechte technische staat (houtskeletbouw). Renovatie en aanpassing dient plaats te vinden (o.a. renovatie/vervanging buitengevels).

Actie: renovatie en aanpassing

Ad. m. Al Ikhlaas is een sterk groeiende school. De school is op dit moment een nevenvestiging, per 1-8-2018 wordt het een zelfstandige school. De school is nu gehuisvest in het voormalige Teyler College op de 1ste en het semipermanent bijgebouw ('Rooie gebouw'), dat samen met het Rudolf Steiner School wordt gebruikt. De afspraak is dat met ingang van 2020 Al Ikhlaas het hele gebouw (Teyler College) gaat gebruiken. Gezien de groei van de school is het wenselijk dat Al Ikhlaas eerder gebruik kan maken van het hele Teyler College. Het capaciteitsvraagstuk kan op meerdere manieren opgelost worden:

- Benutting leegstand andere scholen voor zover mogelijk
- Volledig gebruik 'Rooie gebouw' (versneld verhuizen RSS)
- Overplaatsing dagbesteding Stichting Rozemarijn (stichting maakt gebruik van begane grond Teyler College)

Het is wenselijk een tijdelijke oplossing te realiseren in het perspectief van de/een permanente oplossing.

Actie: onderzoek tijdelijke huisvesting groei Al Ikhlaas

6.6. Voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs is sprake van 13 scholen voor voortgezet onderwijs:

- a. Eerste Christelijk Lyceum, IRIS
- b. Mendelcollege, Stichting Interconfessioneel Onderwijs Gregor Mendel
- c. Rudolf Steiner College, Stichting Vrije Scholen VO N-H
- d. RK Lyceum Sancta Maria, Sancta Maria
- e. Stedelijk Gymnasium
- f. Praktijkcollege De Schakel, Kolom
- g. Coornhert Lyceum, Dunamare
- h. Schoter Scholengemeenschap, Dunamare
- i. Paulus mavo/VMBO, Dunamare
- j. Haarlem College, Dunamare
- k. Sterren College, Dunamare
- l. Daaf Gelukschool, Dunamare
- m. Oost ter Hout, Dunamare

Ad. a. Het Eerste Christelijk Lyceum (ECL) heeft circa 1.250 leerlingen en biedt havo-vwo. Het ECL is cultuurprofiel school. De school is gehuisvest op twee locaties, waarvan de locatie van de voormalige Volksuniversiteit momenteel wordt gerenoveerd als onderdeel van vorige SHO. Dit biedt het ECL mogelijkheden voor verdere groei. Knelpunt vormt de huisvesting van het semipermanente deel van de hoofdlocatie waarin de handvaardigheidsruimte is gehuisvest. Na realisatie van de locatie De Vaart vindt verder onderzoek plaats naar de renovatie c.q. huisvesting van het semipermanente deel van de hoofdlocatie. Vooralsnog Onderhouden/instandhouden.

Ad. b. Het Mendelcollege biedt op een unilocatie vmbo-tl, havo, vwo/gymnasium (en tto). Er is sprake van een stabiele leerlingenpopulatie van circa 1.800 leerlingen. Er is behoefte aan een aantal functionele wensen (muzieklokaal, gespreksruimten en berging). Er is geen sprake van een capaciteitsvraagstuk. Het gebouw kent verschillende gebouwdelen die dateren uit de jaren '50, '70, '90 en 2000. Onderhouden/ instandhouden.

Ad. c. Het Rudolf Steiner College biedt vmbo-tl, havo en vwo en kent een sterke groei van het leerlingenaantal. De school is nu (tijdelijk) gehuisvest op drie locaties (België-, Duitsland- en Engelandlaan). Beoogd is dat door uitbreiding en nieuwbouw de school op twee locaties wordt gehuisvest. Hiertoe zijn reeds in het SHO 2015 – 2020 middelen opgenomen. Door wijzigingen in het programma (o.a. toevoegen van gymzaal) en de gelaagde bouw vanwege de beperkte ruimte op de locatie is aanvullende financiering nodig voor de huisvesting. Deze aanvullende financiering is opgenomen in de komende kadernota.

Actie: aanvullende financiering Rudolf Steiner College

Ad. d. Het RK Lyceum Sancta Maria biedt havo en vwo. Er is sprake van een lichte groei van de leerlingenpopulatie (circa 1.650). Het schoolgebouw is uitgebreid, maar heeft momenteel meer leerlingen dan het aantal dat past bij het gebouw. Er wordt gestuurd op de capaciteit in het aantal brugklassen dat wordt toegelaten. Dit varieert van 9 à 10 brugklassen. Onderhouden/ instandhouden.

Ad. e. Het Stedelijk Gymnasium kent een stabiele leerlingenpopulatie van circa 850 à 900 leerlingen. De school hanteert een groeibeperking door een instroom van maximaal 5 groepen en eens in de drie jaar een instroom van 6 groepen. Het gymnasium is gehuisvest in twee bij elkaar gelegen gebouwen. De locatie Jacobijnestraat is reeds gerenoveerd. De locatie Prinsenhof 3 dient nog gerenoveerd te worden. Hiertoe wordt een renovatieplan opgesteld en kostenraming.

Actie: onderzoek renovatie locatie Prinsenhof 3

Ad. f. Praktijkcollege De Schakel biedt praktijkonderwijs. Dit vindt sinds 2016 plaats in een nieuwe voorziening. De voormalige praktijkschool wordt getransformeerd voor het IKC Argonauten.

Ad. g. Het Coornhert Lyceum biedt vmbo-tl, havo en vwo. De school is gehuisvest in een locatie met een bovenmatig ongunstige bruto-netto verhouding waardoor de school aanvullende capaciteit huurt (ondanks de situatie dat er normatief voldoende ruimte i.c. m² BVO aanwezig is, maar functioneel te weinig onderwijsruimten). De locatie mist circa 1.400 à 2.000 m² functionele onderwijsruimte (groepsruimten/lokalen). Om dit op te lossen is het Coornhert Lyceum/Dunamare bezig met planvorming om de locatie aan te passen en uit te breiden met circa 1.360 m² BVO. Deze planvorming maakt ook onderdeel uit van een breder onderzoek naar de (toekomstige) voorzieningenstructuur in het voortgezet onderwijs, waarbij ook wordt betrokken de beschikbare capaciteit op andere scholen voor voortgezet onderwijs. Afsproken is om deze uitbreidings- en aanpassingsvraag te betrekken in een integraal – schoolbestuur overstijgend – huisvestingsplan voortgezet onderwijs (dit ook met het oog op de groeiopgave). Zie beleidsagenda onderwijshuisvesting, paragraaf 8.3.

Actie: planvorming aanpassing en uitbreiding in context positionering voortgezet onderwijs Haarlem (schoolbestuur overstijgend)

Ad. h. Schoter Scholengemeenschap biedt vmbo-tl, havo en vwo. Er is schoolbestuurlijk en gemeentelijk afgesproken/ingestemd met de groei van deze school naar circa 1.225 leerlingen waarvoor op dit moment onvoldoende capaciteit is. Naast de schoollocatie gebruikt Het Schoter nu de locatie Louis Couperus en het Haarlem stadion. Voor de groei naar circa 1.225 leerlingen is een aanvullende ruimtebehoefte nodig van circa 1.800 m² BVO. Er is planvorming om de uitbreiding te combineren met een nieuw te realiseren sporthal. Met inachtneming van de gemeentelijke en schoolbestuurlijke afspraak inzake de groei van het Schoter zal deze uitbreiding ook onderdeel zijn van het onderzoek naar de toekomstige voorzieningenstructuur in het voortgezet onderwijs (zie ad. g. Coornhert).

Actie: planvorming uitbreiding in context positionering voortgezet onderwijs Haarlem (schoolbestuur overstijgend)

Ad. i. De Paulus Mavo biedt vmbo-tl aan circa 350 leerlingen. In de huidige locatie zijn er geen mogelijkheden voor verdere groei. Eventuele uitbreiding maakt onderdeel uit van een integraal huisvestingsplan voortgezet onderwijs van Dunamare dan wel een integraal plan voor het gehele voortgezet onderwijs in Haarlem (dit ook met het oog op de groeiopgave).

Actie: planvorming positionering voortgezet onderwijs Haarlem (schoolbestuur overstijgend)

Ad. j. Het Haarlem College biedt beroepsgericht vmbo (basis en kader) en vmbo-tl aan circa 1.000 leerlingen. In het Haarlem College zijn ook 6 groepen ISK gehuisvest (circa 90 leerlingen). Er is sprake van normatieve leegstand van circa 4.000 m² BVO. De optimalisering van de huisvesting (betere benutting/bezetting en exploitatie) maakt onderdeel uit van het hiervoor genoemde onderzoek naar de toekomstige voorzieningenstructuur voortgezet onderwijs (zie 8.3 beleidsagenda onderwijshuisvesting).

Actie: planvorming positionering voortgezet onderwijs Haarlem (schoolbestuur overstijgend)

Ad. k. Het Sterrencollege biedt vmbo beroepsgericht vmbo (basis en kader) aan circa 750 à 800 leerlingen. In het Sterrencollege zijn 4 groepen ISK gehuisvest. Er is sprake van een normatieve leegstand van circa 3.000 m² BVO. Schoolbestuur Dunamare onderzoekt de mogelijkheden de overcapaciteit in te zetten voor de scholen in Haarlem Noord.

Actie: planvorming benutting leegstand Sterrencollege t.b.v. scholen in Haarlem Noord (schoolbestuur overstijgend)

Ad. l. De Daaf Gelukschool biedt leerwegondersteunend onderwijs (LWOO) aan leerlingen in het vmbo beroepsgericht en de theoretische leerweg. De school telt circa 200 leerlingen en is gehuisvest in een in 2009 gerenoveerd en uitgebreid gebouw, waarin ook de school voor speciaal onderwijs Prof. Dr. Gunning is gehuisvest. Er wordt nu ook gebruik gemaakt van de locatie Louis Couperusstraat.

Actie: planvorming positionering voortgezet onderwijs Haarlem (schoolbestuur overstijgend)

Ad. m. Praktijkschool Oost ter Hout biedt praktijkonderwijs aan circa 220 leerlingen. De verwachting is dat de school verder zal groeien naar circa 300 leerlingen. De monumentale locatie is gerenoveerd en uitgebreid.

Actie: onderzoek huisvesting groei naar circa 300 leerlingen

6.7. Speciaal onderwijs (SBO & (V)SO)

In het speciaal basisonderwijs (SBO) en (voortgezet) speciaal onderwijs is sprake van de volgende scholen:

- a. De Satelliet (SBO), Sint Bavo
- b. De Trapeze (SBO), Salomo
- c. Hildebrandschool (SBO), Spaarnesant
- d. Dumontschool, Prof. Spaarnesant
- e. SBO Focus, Spaarnesant
- f. Van Voorthuijsenschool, Spaarnesant
- g. De Parel, Spaarnesant
- h. De Schelp, Sint Bavo
- i. Prof. Dr. Gunningschool, Dunamare
- j. Antoniuschool, Stichting Aloysius
- k. Prof. Van Gilseschool, Stichting Koninklijke Auris Groep

Ad. a. De speciale school voor basisonderwijs De Satelliet telt circa 65 leerlingen en maakt onderdeel uit van het kindcentrum waarin ook participeren het speciaal onderwijs van Stichting Aloysius, SBO Focus, Kenter en Lijn5. Het is de ambities de 5 locaties voor speciaal basisonderwijs om te vormen tot twee integrale kindcentra waarin speciale voorzieningen voor kinderen met een speciale zorgbehoefte zijn ondergebracht.

Ad. b. De Trapeze biedt speciaal basisonderwijs aan circa 130 leerlingen. Geen capaciteitsvraagstuk, onderhouden/instandhouden.

Ad. c. De Hildebrandschool biedt speciaal basisonderwijs en is gehuisvest in de nieuwe locatie Plein Oost samen met basisschool Martin Luther King. Er is geen capaciteitsvraagstuk, onderhouden/instandhouden.

Ad. d. De Prof. Dumontschool voor speciaal basisonderwijs, geen capaciteitsvraagstuk. Onderhouden/instandhouden

Ad. e. SBO Focus maakt onderdeel uit van het kindcentrum waarin ook participeren het speciaal onderwijs van Stichting Aloysius, SBO De Satelliet, Kenter en Lijn5. Het is de ambities de 5 locaties voor speciaal basisonderwijs om te vormen tot twee integrale kindcentra waarin speciale voorzieningen voor kinderen met een speciale zorgbehoefte zijn ondergebracht.

Ad. f. De gymzaal van de Van Voorthuissenschool voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs voor zeer moeilijk lerende kinderen (ZML, cluster III onderwijs) is technisch en functioneel verouderd. Onderzoek dient plaats te vinden naar vernieuwing van de gymzaal.

Actie: onderzoek vernieuwing gymzaal

Ad. g. De Parel is een school voor speciaal onderwijs voor langdurig zieke kinderen en kinderen die meervoudig gehandicapt zijn. De school is gehuisvest met zorg- en revalidatiefuncties. Onderhouden/instandhouden.

Ad. h. De Schelp is een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs voor zeer moeilijk lerende kinderen (ZML, cluster III onderwijs). De school telt circa 115 leerlingen. Er vindt vervangende nieuwbouw en renovatie plaats t.b.v. de ontwikkeling van een expertisecentrum voor de leerlingen.

Ad. i. De Prof. Gunningschool biedt speciaal en voortgezet speciaal onderwijs op meerdere locaties voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen (ZMOK, cluster IV onderwijs). Het speciaal onderwijs kent een relatief stabiele leerlingenpopulatie van circa 80 leerlingen. Het SO is gehuisvest in de locatie Rijksstraatweg. Het VSO van de Prof. Gunningschool is gehuisvest op twee locaties:

- Locatie VSO Planetenlaan gericht op uitstroom vervolgonderwijs en arbeidsmarkt. Hier volgen circa 120 leerlingen onderwijs;
- VSO Plesmanplein en Daaf Geluk gericht op uitstroom vmbo-tl en havo. Hier volgen circa 240 leerlingen onderwijs op de locatie Plesmanplein en circa 180 leerlingen op de locatie Daaf Gelukschool.

Positionering van speciaal onderwijs (Prof. Gunningschool) maakt onderdeel uit van ontwikkeling integrale planvorming voortgezet onderwijs van Dunamare dan wel een integraal plan voor het gehele voortgezet onderwijs in Haarlem (dit ook met het oog op de groeiopgave). Koppelingen met Kenter jeugdzorg en spreiding voorzieningen over Haarlem Noord en Zuid maken hier onderdeel van uit.

Actie: planvorming positionering voortgezet en speciaal onderwijs Haarlem

Ad. j. Antoniusschool maakt onderdeel uit van het kindcentrum waarin ook participeren het speciaal onderwijs van Stichting Aloysius, SBO Focus, SBO De Satelliet, Kenter en Lijn5.

Ad. k. Prof. Van Gilseschool biedt speciaal onderwijs aan leerlingen tot 12/13 jaar met taal- en spraakproblemen en onderwijs aan slechthorende kinderen (cluster II onderwijs).

7. Huisvestings- & investeringsagenda

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de huisvestings- en investeringsagenda voor de periode 2018 – 2022.

De definitieve huisvestings- en investeringsagenda kan echter nog afwijken van de voorstellen in dit SHO. Deze afwijking kan het resultaat zijn van de besluitvorming over het investeringsprogramma van de Gemeente Haarlem, dan wel door wijzigende planvorming van het onderwijsveld met betrekking tot de huisvesting van bepaalde scholen. Zo zijn voornamelijk uitbreidings- en aanpassingsprojecten opgenomen van bijvoorbeeld Het Schoter en het Coornhert Lyceum, echter in afwachting van integrale planvorming voor het voortgezet onderwijs door het bevoegd gezag Dunamare dan wel integrale planvorming voor het gehele voortgezet onderwijs in Haarlem (dit ook met het oog op de groeiopgave).

In de huisvestings- en investeringsagenda zijn ook opgenomen de huisvestingsprojecten in het vorige SHO, die nog niet tot uitvoering zijn gekomen (bijvoorbeeld vervangende nieuwbouw en renovatie van het Rudolf Steiner College en de Rudolf Steiner basisschool, renovatie en aanpassing van de Cruquiusschool). Planontwikkeling en -uitvoering vindt hier echter al plaats.

7.1. Huisvestingsagenda 2018 – 2022

De huisvestingsagenda is onderverdeeld naar het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs. De aanvragen voorzieningen voor 1ste inrichting maken geen onderdeel uit van het SHO. Deze aanvragen lopen sinds 2016 via het JOP.

Primair en (Voortgezet) Speciaal Onderwijs

Huisvestingsplan Primair en Speciaal Onderwijs (SBO & (V)SO)		
School		Voorziening
1	OBS De Molenwiek Dalton	Uitbreiding en renovatie
2	Rudolf Steiner basisschool	Zie RSC VO; nieuwbouw RSC/renovatie RS basisschool, integraal project (renovatie RSS)
3	Vrije School Kennemerland	Huisvesting 5 ^{de} Vrije School; tijdelijke locatie De Schelp Verspronckweg
4	Dr. Bavinckschool	Aanpassing/renovatie L. Couperusstraat (VO-gebouw, aanpassen per 1-8-2017)
5	De Wadden Boerhaave	Aanpassing/renovatie locatie Partout ; raming in januari 2017
6	De Wadden Molenwijk	Renovatie De Wadden Molenwijk
7	Cruquiusschool	Aanpassing en renovatie
8	Hannie Schaftsschool	Aanpassing/renovatie
9	OBS De Molenwiek Montessori	Renovatie (vervanging buitengevels)
10	De Piramide Boerhaavewijk	Uitbreiding 1 groepsruimte en integreren hoofdgebouw en gymzaal
11	OBS De Zuidwester	Uitbreiding hoofdgebouw met 2 groepsruimten
12	SO/VSO Van Voorthuysenschool	Vervanging gymzaal
13	Al Ikhlaas	Aanpassing en renovatie gehele vm Teyler College
14	St. Liduina	Uitbreiding 2 groepsruimten

Voortgezet onderwijs

Huisvestingsplan Voortgezet Onderwijs		
School	Voorziening	
1	Stedelijk Gymnasium	Renovatie locatie Prinsenhof 3
2	Rudolf Steiner College	Nieuwbouw en renovatie Rudolf Steiner College (nieuwbouw) en Rudolf Steiner Basisschool (renovatie)
3	Schoter Sgm	Uitbreiding Schoter Sgm
4	Coornhert Lyceum	Uitbreiding Coornhert Lyceum

7.2. Investeringsagenda 2018 – 2020

Het realiseren van de huisvestingsagenda vraagt de nodige investeringen van de gemeente en de schoolbesturen. De investeringsagenda voor de periode 2018 – 2022 wordt geraamd op € 35,9 miljoen. In de berekening is voor renovatie uitgegaan van een kengetal voor renovatie van € 1.200 per m² BVO. Voor de vervangende nieuwbouw en uitbreiding is uitgegaan van reële kengetallen voor vervangende nieuwbouw/uitbreiding.

In deze raming is geen rekening gehouden met eventuele mogelijkheden van cofinanciering door de schoolbesturen. Dit is onderdeel van het overleg met de schoolbesturen over renovatie en vervangende nieuwbouw, het kwaliteitskader onderwijshuisvesting e.d. (zie paragraaf 8.1, beleidsagenda onderwijshuisvesting).

	SHO 2018 - 2022					Totaal
	2018	2019	2020	2021	2022	
Huisvestingsplan PO & (V)SO:	€ 2.626.400	€ 3.350.000	€ 3.492.800	€ 1.750.000	€ 2.000.000	€ 13.219.200
Huisvestingsplan VO:	€ -	€ 1.980.000	€ 6.360.000	€ 3.150.000	€ 1.380.000	€ 12.870.000
Totaal:	€ 2.626.400	€ 5.330.000	€ 9.852.800	€ 4.900.000	€ 3.380.000	€ 26.089.200

De investeringsagenda bedraagt in totaal circa € 26,1 miljoen voor de gehele periode. Voor het PO & (V)SO bedraagt de investeringsagenda circa € 13,2 miljoen, voor het voortgezet onderwijs circa € 12,9 miljoen (exclusief aanvullend benodigde investering voor Rudolf Steiner College).

In de raming is geen rekening gehouden met eventuele kosten van tijdelijke huisvesting tijdens renovatie- of vervangingswerkzaamheden. Bij renovatie is tijdelijke huisvesting veelal afhankelijk van de mate van renovatie en de mogelijkheden tot fasering en/of uitvoering van de werkzaamheden in een vakantieperiode. Dit kent echter beperkingen wanneer sprake is van grootschalige renovatie c.q. levensduurverlenging. Dit geldt ook voor uitbreiding van voorzieningen. In het algemeen gesproken is tijdelijke huisvesting echter gewenst dan wel noodzakelijk. De hoofdlijn van beleid is om zo weinig mogelijk aanvullende tijdelijke huisvesting te realiseren en zoveel mogelijk gebruik te maken van nabijge leegstand in dezelfde wijk. De raming van de kosten voor tijdelijke huisvesting tijdens renovatie- en vervangingswerkzaamheden is echter complex omdat niet iedere huisvestingssituatie eenzelfde oplossing nodig al hebben.

8. *Beleidsagenda huisvesting*

In het voorliggende SHO is een aantal huisvestingsbrede vraagstukken benoemd dat in beginsel alle scholen c.q. schoolbesturen betreft. Deze vraagstukken moeten de komende periode verder uitgewerkt worden en t.z.t. vertaald worden in het SHO. Deze huisvestingsonderwerpen zullen in nauw overleg met de schoolbesturen worden uitgewerkt. Op hoofdlijnen betreft het de volgende onderwerpen:

- Kwaliteitskader onderwijshuisvesting
- Voorzieningenstructuur primair- en speciaal onderwijs
- Voorzieningenstructuur voortgezet onderwijs
- Voortgezet onderwijs Schalkwijk (subthema van thema voorzieningenstructuur VO)

In dit hoofdstuk wordt op deze thema's verder ingegaan.

8.1. Kwaliteitskader onderwijshuisvesting

Bij dit thema gaat het om het ontwikkelen van voorstellen voor de te gebruiken kwaliteitsniveaus voor vervangende nieuwbouw en renovatie i.c. levensduurverlenging in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs. Er dient een 'Haarlems kwaliteitslabel' voor de onderwijshuisvesting worden ontwikkeld. Onderdelen van het kwaliteitslabel zijn:

- a. Kwaliteitsniveaus onderwijshuisvesting (Bouwbesluit, Frisse Scholen, BENG, duurzaamheidsambities e.d.); welke keuzes gelden voor Haarlem m.b.t. nieuwbouw en renovatie?
- b. Afbakening tussen renovatie (levensduurverlenging) en instandhouden c.q. onderhouden van de onderwijshuisvesting (reguliere instandhouding van schoolgebouwen).
- c. Renovatie versus vervangende nieuwbouw; procedure(s) om te komen tot een goede afweging. Op welke wijze vindt de afweging plaats tussen renovatie versus nieuwbouw?
- d. Financiële verantwoordelijkheidsverdeling tussen de gemeente en schoolbesturen bij zowel renovatie als nieuwbouw (cofinanciering); de financiering van het kwaliteitslabel.

In de ontwikkeling van het kwaliteitslabel onderwijshuisvesting van de gemeente Haarlem zal ook gebruik worden gemaakt van de kwaliteitsrichtlijnen PO en VO.

8.2. Voorzieningenstructuur PO & SO

De komende jaren dient er aanvullende huisvestingscapaciteit te worden gerealiseerd. De huidige groei van het aantal leerlingen en de verwachte groei als gevolg van de groeiopgave van de gemeente Haarlem (Woonvisie) resulteert in meer leerlingen in de leeftijd 4 – 12 jaar. Dit leidt tot een toenemende huisvestingsbehoefte in alle stadsdelen en de scholen. Centrale vraag in dit thema is op welke wijze er zal worden voorzien in de toenemende huisvestingsbehoefte. Onderdelen van dit thema zijn:

- a. Het huisvesten van de groei. Op welke wijze moet de voorzieningenstructuur PO worden aangepast en uitgebreid om te voorzien in de ambitie dat iedere leerling een passende onderwijsplek heeft?

- b. De koppeling van de groeiopgave met de inhoudelijke ambities (o.a. IKC-ontwikkeling, passend onderwijs, Internationale School). Welke concept is passend voor Haarlem en welke betekenis heeft dat voor Haarlem?
- c. De relatie tussen 'brede basisvoorzieningen' (basisonderwijs, kinderopvang, ondersteunende functies) en specialistische expertisecentra (de voorzieningen speciaal onderwijs). Wat is de toekomstige positionering van het speciaal onderwijs in de voorzieningenstructuur?
- d. Het eventueel stichten van nieuwe scholen, positionering van de internationale school.
- e. Aansluiting van PO en VO.

8.3. Voorzieningenstructuur VO

De verwachte groei in het voortgezet onderwijs, de regionale ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs, de huidige spreiding van onderwijssoorten en huisvesting in het voortgezet onderwijs, zijn aanleidingen voor een herijking van de huidige voorzieningenstructuur. Belangrijke vraagstukken hierin zijn:

- a. Optimalisering van de benutting van de bestaande (regionale en lokale) capaciteit. Een actief leegstandsbeleid heeft prioriteit boven uitbreiding van de voorzieningenstructuur.
- b. Het huisvesten van de groei. Op welke wijze moet de voorzieningenstructuur VO worden aangepast en uitgebreid om te voorzien in de ambitie dat iedere leerling een passende onderwijsplek heeft? Dit vraagstuk heeft betrekking op Haarlem en de regio.
- c. Spreiding en bereikbaarheid van voortgezet onderwijs over de stad (uitbreiding van de bestaande voorzieningen dan wel realisatie van aanvullende voorzieningen, positionering Internationale School e.d.).
- d. Aansluiting PO en VO.

Belangrijk onderdeel van de toekomstige voorzieningenstructuur is de spreiding en bereikbaarheid van voorzieningen. Hoewel er geen afstandscriteria gelden met betrekking tot bereikbaarheid of de aanwezigheid van voorzieningen voortgezet onderwijs, is de groei van Haarlem wel aanleiding om de huidige spreiding van onderwijssoorten (vmbo-havo-vwo) over de verschillende scholen en stadsdelen te bespreken en/of herzien.

8.4. VO Schalkwijk en internationale school

Als subthema van het thema voorzieningenstructuur voortgezet onderwijs wordt in overleg met de schoolbesturen ook de voorzieningenstructuur voortgezet onderwijs in het stadsdeel Schalkwijk verkend alsmede de positionering van de te realiseren Internationale School VO. Bij een eventuele uitbreiding van de voorzieningenstructuur moet in acht worden genomen dat enerzijds sprake is van een aanzienlijke groei in het voortgezet onderwijs, maar anderzijds de groei ook een dusdanig omvang heeft dat het complex is met de verwachte groei van circa 600 à 900 leerlingen een breed onderwijsaanbod aan te bieden in een eventueel zelfstandige nieuwe school voor voortgezet onderwijs (met alle profielen in het vmbo en havo-vwo). Een zelfstandige exploitatie hiervan is complex. Complicerende factor is ook dat de verwachte groei in het voortgezet onderwijs niet te kanaliseren is naar enkel een aanvullende nieuw te realiseren voorziening voor voortgezet onderwijs.

Hierbij dient ook rekening te worden gehouden met het advies van Platform 31 van september 2013 waarin wordt geadviseerd dat het niet verstandig is om de komende tien jaar in te zetten op een nieuwe school voor voortgezet onderwijs in Schalkwijk, dit enerzijds vanwege onvoldoende leerlingen om te komen tot een levensvatbare school en anderzijds vanwege voldoende mogelijkheden elders in Haarlem. Daarnaast is het stadsdeel Schalkwijk niet zonder voortgezet onderwijs vanwege de aanwezigheid van het Rudolf Steiner College en het Haarlem College. Desalniettemin vormt het voortgezet onderwijs in Schalkwijk onderdeel van de beleidsagenda.

8.5. Procesvoorstel

Voorgesteld wordt om onder regie van de gemeente een drietal projectgroepen in te stellen:

- a. Werkgroep kwaliteitskader onderwijshuisvesting
- b. Werkgroep voorzieningenstructuur PO & SO
- c. Werkgroep voorzieningenstructuur VO & VSO

Deze projectgroepen ontwikkelen op basis van een projectplan voorstellen voor de drie hierboven staande thema's. De projectgroepen zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de verschillende schoolbesturen en medewerkers van de gemeente. De resultaten van deze werkgroepen worden ingebracht en besproken via de reguliere overleggen binnen de gemeenten, te weten de werkgroep huisvesting en financiën en het BOPOH/BOVOH.

9. Conclusies

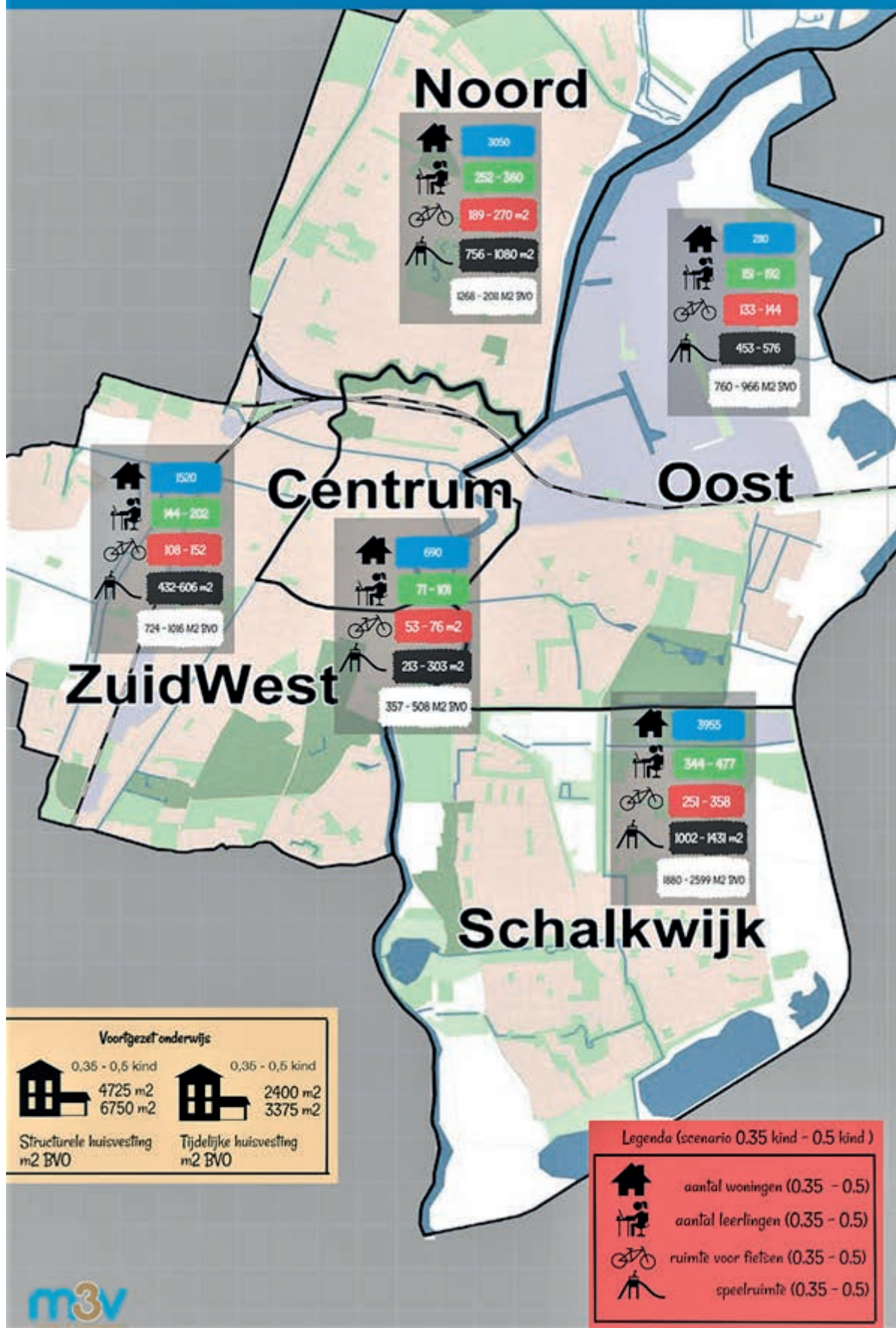
De opgaven in de onderwijshuisvesting zijn groot de komende jaren. De nu reeds bekend groei en de te verwachte groei op basis van de Woonvisie en -ambitie van de gemeente zullen moeten worden geacommodeerd. Op basis van de analyse van de huidige en toekomstige situatie in het Haarlemse onderwijs en de huisvesting kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- a. De basisgeneratie 4 tot 12-jarigen stijgt de komende jaren in Haarlem. Exclusief de effecten van de Woonvisie stijgt het aantal kinderen met circa 1.000 van circa 15.000 naar circa 16.000 kinderen. Dit is het aantal kinderen waaruit de Haarlemse scholen voor primair onderwijs 'putten'.
- b. De basisgeneratie 12-jarigen en ouder stijgt de komende jaren eveneens in Haarlem. Regionaal gezien daalt het aantal 12-jarigen en ouder echter, hetgeen betekent dat de VO-scholen, die veelal ook een bredere regionale functie hebben, in de toekomst regionaal gezien te maken krijgen met een afnemende basisgeneratie.
- c. De groei van de basisgeneratie 4 – 12-jarigen leidt tot een toename van de leerlingenprognoses. De komende jaren stijgt het aantal leerlingen met circa 1.400 leerlingen naar circa 14.700 leerlingen. Het aandeel kinderen uit Haarlem dat naar Haarlemse scholen gaat stijgt; immers de basisgeneratie groeit met 1.000 kinderen naar circa 16.000 kinderen, terwijl het aantal kinderen dat naar Haarlemse scholen gaat uit de basisgeneratie toeneemt met circa 1.400 naar circa 14.700. Meer dan de helft van de groei vindt plaats in het stadsdeel Schalkwijk.
- d. Het voortgezet onderwijs zal de komende jaren met circa 740 leerlingen groeien.
- e. In het basisonderwijs is normatief voldoende ruimte om het aantal leerlingen te huisvesten. In de praktijk is er echter sprake van een ruimtetekort, hetgeen veroorzaakt wordt door o.a. medegebruik kinder-/peuteropvang, in een sommige schoolgebouwen nadelige bruto-netto verhouding waardoor de effectieve onderwijsruimte geringer is en het feit dat de beschikbare leegstand op de verkeerde plek zit.
- f. In het voortgezet onderwijs is normatief gezien sprake van voldoende ruimte om het aantal leerlingen te huisvesten. Er is echter sprake van een tekort in het havo-vwo-onderwijs en een overschot in het vmbo beroepsgerichte onderwijs, die (zonder hoge aanpassingskosten) moeilijk uitwisselbaar is.
- g. De ambities in de Woonvisie leiden in het primair onderwijs tot een verwachte toename van circa 950 à 1.335 leerlingen (e.e.a. afhankelijk van het aantal kinderen dat per woning verwacht wordt). In de piekperiode is dit aantal circa 1.430 à 2.035 leerlingen.
- h. De ambities in de Woonvisie leiden in het voortgezet onderwijs tot een verwachte toename van circa 630 à 900 leerlingen. In de piekperiode is dit aantal circa 950 à 1.350 leerlingen.
- i. De groei van het aantal leerlingen in het primair onderwijs als gevolg van de Woonvisie leidt tot een aanvullende ruimtebehoefte voor de onderwijshuisvesting. De extra benodigde onderwijsruimte is circa 5.200 à 7.100 m² BVO. In de piekperiode is aanvullend 2.400 à 3.500 m² BVO extra nodig (tijdelijke huisvesting).
- j. De groei van het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs als gevolg van de Woonvisie leidt tot een aanvullende ruimtebehoefte voor de onderwijshuisvesting. De extra benodigde onderwijsruimte is circa 4.700 à 6.750 m² BVO. In de piekperiode is aanvullend 2.400 à 3.400 m² BVO extra nodig (tijdelijke huisvesting).
- k. Voor het bewegingsonderwijs zijn er aanvullend circa 4 à 6 gymzalen extra nodig.

- l. De investeringskosten voor de huisvestingsprojecten in het SHO bedragen circa € 26,1 miljoen exclusief aanvullende middelen voor realisering vervangende nieuwbouw Rudolf Steiner College (investeringsopgave periode 2018 – 2022).
- m. Deze investeringsopgave overstijgt het budgettaire kader van de Gemeente Haarlem. In de komende jaren zal bezien moeten worden op welke wijze de vereiste investeringen geprioriteerd en gerealiseerd kunnen worden.
- n. De investeringsopgave als gevolg van de groei van Haarlem (Woonvisie) bedraagt circa € 30 miljoen op basis van een kwaliteitsniveau Frisse Scholen klasse B voor de realisering van aanvullende onderwijsvoorzieningen (les-/onderwijsgebouwen).
- o. De aanvullende voorzieningen voor bewegingsonderwijs vragen een investering van circa € 3,2 miljoen (vier gymzalen) à € 4,8 miljoen (zes gymzalen).
- p. De tijdelijke huisvestingskosten en de kosten voor 1ste inrichting als gevolg van de groeiopgave in de Woonvisie bedragen circa € 7 à € 10 miljoen.
- q. De beleidsagenda onderwijshuisvesting voor de komende periode bestaat uit de volgende thema's/onderwerpen:
  - Ontwikkeling kwaliteitskader onderwijshuisvesting
  - Voorzieningenstructuur primair onderwijs
  - Voorzieningenstructuur voortgezet onderwijs
    - Voortgezet onderwijs Schalkwijk
    - Internationale school

Bijlages

Effecten Woonvisie op onderwijs

Huisvestingsagenda 2018 - 2022

Colofon:

Onderwerp:
Strategisch huisvestingsplan
onderwijs

Opdrachtgever:
Gemeente Haarlem

Projectteam:
Drs. Krijno van Vugt
Inge van der Velde MSc
Céline Scheinck

Adres:
Postbus 511
2003 PB Haarlem

Datum:
Maart 2017

Ons kenmerk:
N044-HAA-SHO-
1.0-kvv-ivdv-cs